

Ewaluacja zewnętrzna

realizacji

Lokalnej Strategii Rozwoju

na lata 2014-2020

Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania

Czarnoziem na Soli

Realizacja:

OMIKRON Mariusz Wachowicz

1. Wstęp

Ewaluacja i zasady jej prowadzenia w LGD wynikają z wytycznych nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Planowane cele, metody i narzędzia ewaluacyjne mieszczą się w zakresie wytyczonym przez Podręcznik Monitoringu i Ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju z marca 2017 roku. Niemniej potrzeba ewaluacji wynika również z samego procesu realizacji Strategii oraz konieczności ciągłej dbałości o utrzymanie wysokiej jakości podejmowanych interwencji.

Zmiany społeczne i gospodarcze sprawiają, że konieczna jest analiza Strategii pod kątem jej aktualności, ale także sprawności i efektywności jej dotychczasowej realizacji oraz użyteczności podejmowanych działań i przyjmowanych rozwiązań. Rzetelne ocenienie Strategii na tym etapie wdrażania wymaga nie tylko przyjrzenia się uzyskanym efektom, ale także samemu procesowi, aby można było zidentyfikować elementy wymagające poprawy. Uzyskane wyniki zostaną wykorzystane w procesie aktualizacji Strategii oraz innych dokumentów Stowarzyszenia, ale również uwzględnione przez LGD w kolejnym okresie programowania 2021-2027.

Niniejszy raport jest zwieńczeniem ewaluacji prowadzonej w LGD pomiędzy lipcem, a październikiem 2022 roku. Jednak dane wykorzystane w raporcie pochodzą z różnych okresów od rozpoczęcia realizacji strategii w 2016 roku do 31 grudnia 2021. Oprócz danych z monitoringu prowadzonego systematycznie przez organy LGD, w planach komunikacji określone są konkretne działania mające na celu pozyskiwanie informacji oraz dzielenie się nimi z interesariuszami i ze społecznością. Działania te, szczególnie polegające na ankietowaniu odpowiednich grup respondentów, prowadzone były przez LGD systematycznie, według harmonogramu zapisanego w planie komunikacji.

Większość procesu zbierania danych potrzebnych do ewaluacji spoczywa na pracownikach Lokalnej Grupy Działania. Bez nich, ich systematycznej pracy i zaangażowania nie udało się zgromadzić materiału do napisania niniejszego dokumentu. Podziękowania należą się nie tylko Panu Prezesowi, pracownikom, i członkom Zarządu ale także zaangażowanym w wywiady członkom Rady, uczestnikom spotkań grupowych, wnioskodawcom i beneficjentom. Nie można zapomnieć również o szeregowych członkach Stowarzyszenia, sympatykach oraz wszystkich respondentach, którzy rzetelnie wypełniali ankiety.

2. Streszczenie najważniejszych wyników badania

- Liczba ludności regionu na terenie LGD Czarnoziem na Soli w 2021 roku wynosiła 86 125. Na obszarze objętym LSR zamieszkiwało o 2 162 mniej niż w 2015 roku (2,5% spadek).
- Średni odsetek osób w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem dla obszaru LGD na rok 2021 równy był 62% - to wartość mniejsza niż ta zarejestrowana w roku 2015 (64%), ale większa od średniej w województwie kujawsko-pomorskim (61%). We wszystkich gminach LGD udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności zmniejsza się.
- Obszar LGD starzeje się. Na rok 2021 17% mieszkańców miało ponad 65 lat (21,8% wzrost w porównaniu z rokiem 2015).
- W latach 2015-2020 odnotowano 72% wzrost wydatków budżetów gmin na jednego mieszkańca; ich średnia wartość dla gmin obszaru LGD wyniosła w 2020 roku 1712 zł (o 721 zł na jednego mieszkańca więcej niż w roku 2015).
- Liczba osób objętych środowiskową pomocą społeczną w latach 2015-2020 spadła blisko o 43%. Przeciętnie w gminach na badanym obszarze w 2020 roku z pomocy społecznej skorzystało 597 na 10 tysięcy mieszkańców (o 450 osób mniej niż w roku 2015).
- W latach 2015-2021 na terenie LGD Czarnoziem na Soli liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tysięcy mieszkańców zwiększyła się średnio o 21,8%. We wszystkich gminach na badanym obszarze organizacji tych przybyło.
- Na obszarze funkcjonowania LGD w latach 2015-2021 liczba osób bezrobotnych spadła o 38%. Relatywny spadek tego wskaźnika jest większy niż w województwie kujawsko-pomorskim (-36%).
- Aż 41% respondentów nie jest zdecydowanych czy ich gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogą realizować swoje podstawowe potrzeby. 21% badanych uważa, że tak, natomiast przeciwnego zdania jest 37% ankietowanych.
- Najwyższe oceny wśród mieszkańców spośród różnych obszarów aktywności gminy otrzymała promocja dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki oraz infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna. Negatywne oceny zostały przyznane działaniom na rzecz osób przed 34. rokiem życia, możliwości zatrudnienia poza rolnictwem oraz infrastrukturze i ofercie kulturalnej.
- Większość mieszkańców (60%) korzystała z obiektów, infrastruktury finansowanej ze środków unijnych, z czego co piąty twierdzi, że często korzystał z tych obiektów.
- Mieszkańcy uważają, że projekty poprawiające infrastrukturę są potrzebne. 67% odpowiadających uważa, że takie inicjatywy cieszą się zainteresowaniem mieszkańców.
- Gdyby mieszkańcy SLGD Czarnoziem na Soli sami mogli decydować o dystrybucji środków finansowych to przeznaczyliby je przede wszystkim na infrastrukturę drogową. W dalszej kolejności, przeznaczyliby oni fundusze na zwiększenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem oraz na infrastrukturę i ofertę kulturalną.

- Biuro i pracownicy LGD zostali ocenieni bardzo wysoko. Najwyżej oceniono prowadzenia doradztwa, organizację naborów wniosków oraz prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych dla mieszkańców.
- Badani są zgodni co do tego, że nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców - 19% twierdzi, że wpisywały się one idealnie, a 76% - że nabory wpisywały się w potrzeby mieszkańców w większości przypadków.
- Wnioskodawcy i beneficjenci deklarują, że środki wydane na realizację LSR były wydatkowane z korzyścią dla społeczności - 53% respondentów zdecydowanie zgadza się z tym stwierdzeniem, a co trzecia osoba uważa, że raczej tak było.

1. Wstęp	2
2. Streszczenie najważniejszych wyników badania.....	3
3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.....	6
3.1. Cel główny i cele szczegółowe badania.....	6
3.2. Zakres przedmiotowy badania	6
3.3. Kryteria ewaluacyjne	6
3.4. Pytania badawcze.....	7
4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.....	9
5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.....	14
5.1. Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju	14
5.2. Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju	21
5.3. Funkcjonowanie LGD.....	29
5.4. Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju	45
6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze	47
7. Podsumowanie, wnioski i rekomendacje.....	54
8. Spis tabel i wykresów	57
9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania	60
9.1. Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:.....	60
9.2. Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:	60
9.3. Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD.....	61
9.4. Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD.....	68
9.5. Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego	78

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

3.1. Cel główny i cele szczegółowe badania

Celem głównym badania jest przeprowadzenie ewaluacji zewnętrznej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania oraz realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Cele szczegółowe:

- Wypełnienie obowiązku przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej (zgodnie z Wytycznymi 5/3/2017 i 10/1/2022 MRiRW).
- Uzyskanie użytecznych informacji na temat wdrożenia LSR.
- Opracowanie rekomendacji oraz planu ich wdrożenia.
- Wykorzystanie wyników badań społecznych we wstępnej konceptualizacji kolejnej LSR

3.2. Zakres przedmiotowy badania

Realizacja LSR: stopień realizacji celów i wskaźników, stopień realizacji wybranych operacji, wykorzystania budżetu, jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur, oddziaływanie realizacji LSR na rozwój lokalny, bariery realizacji LSR, jakość procesu partycypacji, operacji i procedur.

Działalność biura: efektywność pracy biura i organów LGD, ocena przebiegu konkursów, ocena sposobu przepływu informacji, efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, innowacyjność, proces rozwoju pracowników, efektywność animacji i doradztwa, ochrona danych osobowych, jakość procesu archiwizacji i monitoringu.

Funkcjonowanie partnerstwa: jakość podejmowanych uchwał, skuteczność nadzoru nad biurem LGD, jakość reakcji na zmieniające się warunki, umiejętność współpracy i atmosfera pracy, skuteczność działań strategicznych, jakość współpracy regionalnej i ponadregionalnej, jakość relacji z otoczeniem i promocji.

3.3. Kryteria ewaluacyjne

Kryteria ewaluacyjne stosowane w badaniach to: **skuteczności** bezpośrednio pozwalająca ocenić, na ile efektywne są działania w zakresie osiągnięcia celów określonych w dokumentach programowych oraz jak skuteczna jest działalność biura LGD. Z kryterium skuteczności powiązane jest również kryterium **użyteczności**, które rozumiane jest, jako kryterium pozwalające ocenić stopień zaspokojenia istotnych potrzeb grup docelowych lub przyczynienia się do rozwiązania problemów, niezależnie od tego, czy były one zasygnalizowane przez cele interwencji. Zastosowane będzie także kryterium **trwałości**.

Trwałość – w przypadku tego badania – pozwoli ocenić, w jakim stopniu pozytywne efekty zrealizowanych interwencji (na poziomie celów) mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tych projektów na proces rozwoju społeczności lokalnej w dłuższym okresie.

3.4. Pytania badawcze

Zgodnie z wytycznymi nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowane zostały odpowiedzi na poniższe pytania badawcze zgrupowane w kategorii analityczne:

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

- Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?

Ocena wpływu na kapitał społeczny

- Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
- W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

Przedsiębiorczość

- W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
- Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

- W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
- W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

Grupy defaworyzowane

- Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
- Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Innowacyjność

- W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
- Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

Projekty współpracy

- Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
- Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

Ocena funkcjonowania LGD

- Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
- Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
- Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?

Ocena procesu wdrażania

- Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
- Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
- Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
- Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

Wartość dodana podejścia LEADER

- Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
- Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
- Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Dodatkowe pytania badawcze:

- Jak układała się współpraca z Samorządem Województwa?
- Jaki jest wpływ systemu zbierania i przekazywania informacji o wdrażaniu i monitoringu Urzędu Marszałkowskiego na sprawność funkcjonowania LGD?
- Jak LGD funkcjonowała w warunkach niepewności legislacyjnej?
- Czy długość procesu weryfikacji wniosków wpłynęła na planowe osiągnięcie wskaźników oraz na wizerunek LGD?
- Czy zasady realizacji projektów grantowych PROW spełniały kryteria prostoty i przyjazności finansowej dla LGD i realizatorów zadań?
- Czy brak standaryzacji procedur na poziomie województwa wpłynął na szybkość i jakość weryfikowania wniosków?
- Jaka jest jakość i znaczenie funkcjonowania wojewódzkiej sieci LGD?

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Przeprowadzenie badania wymagało zebrania informacji pochodzących z szeregu rozproszonych źródeł, dokonania ich analizy, a następnie wypracowania rekomendacji na poziomie eksperckim. Implikuje to konieczność zastosowania w badaniu szerokiego instrumentarium metod i technik badawczych, dzięki którym możliwe było zgromadzenie kompletnego i wiarygodnego materiału badawczego dotyczącego efektów realizacji LSR. W związku z powyższym, zaplanowano realizację badania z wykorzystaniem koncepcji **triangulacji** metodologicznej.

Triangulacja to zróżnicowanie źródeł danych, metod badawczych i perspektyw badawczych, dzięki któremu możliwe jest zgromadzenie wszechstronnego materiału badawczego i poddanie go kompleksowej analizie i ocenie. Triangulacja została zastosowana odnośnie do:

- źródeł danych: przeanalizowane zostały zarówno dokumenty zastane różnego typu, jak i dane pochodzące ze wcześniejszych badań; zostały one uzupełnione danymi pierwotnymi;
- metod badawczych: łączenie różnych metod badawczych w badaniu tych samych zagadnień, co pozwoliło na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu; podejście to pozwoliło też wykorzystać mocne strony każdej metody przy wzajemnej ograniczeniu ich słabości;
- perspektyw badawczych: ewaluacja została przeprowadzona przez pracowników biura LGD oraz przez zewnętrznych doświadczonych badaczy, co pozwoliło uzyskać bogatszy i bardziej wiarygodny obraz badanych zagadnień.

Poza tym zastosowany został partycypacyjny model badania, którego ideą jest jak najszersze zaangażowanie społeczności, zarówno na etapie przygotowania badania, jego realizacji, jak i wnioskowania i rekomendacji.

W odniesieniu do zakresu przedmiotowego i podmiotowego badania niezbędne było zastosowanie holistycznego podejścia do metod i technik badawczych. W każdym z zamierzeń badawczych: realizacji strategii, działaniu LGD oraz funkcjonowaniu biura zastosowane zostały cztery metody lub techniki badawcze:

Badanie źródeł zastanych (desk research)

To metoda zbierania, analizy i interpretacji danych wytworzonych niezależnie od działań badawczych prowadzonych w czasie ewaluacji. Często nazywa się ją analizą danych wtórnych. Dane te można podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne. Pierwsze z nich znaleźć można w dokumentacji własnej instytucji. Nie zawsze odpowiadają bezpośrednio na pytania badawcze ale w znaczącym zakresie pozwalają na poznanie kontekstu funkcjonowania LGD.

Z kolei dane zewnętrzne, dane wtórne to efekty działalności innych instytucji w dziedzinie pozyskiwania informacji. Dzięki rozwojowi Internetu dostęp do tych zasobów jest obecnie niezwykle łatwy i trudności należy szukać nie w ilości danych, ale ich segregacji. Potrzebne informacje można pozyskiwać od instytucji państwowych powołanych do zbierania informacji. Serwis internetowy GUS zawiera nieprzebrane ilości danych o funkcjonowaniu gospodarki, instytucji, firm i organizacji. **Bank Danych Lokalnych**, który jest największym w Polsce uporządkowanym zbiorem informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej, demograficznej, społecznej oraz stanie środowiska, opisującym województwa, powiaty oraz gminy jako podmioty systemu organizacji społecznej i administracyjnej państwa, a także regiony i podregiony stanowiące elementy nomenklatury jednostek terytorialnych. Jednakże w wielu przypadkach dane ze źródeł zastanych są niewystarczające, zbyt powierzchowne, zbyt ogólne lub nieaktualne, by na nich poprzestać, dlatego zwykle potrzebne są działania dla pozyskania danych pierwotnych.

Źródła danych zastanych wykorzystywanych w ewaluacji LGD

- dane statystyczne
- dane urzędowe
- dane gromadzone na portalach społecznościowych
- dane zastane w Lokalnej Grupie Działania
- dane ankiet doradztwa i ankiet oceny szkolenia
- dane realizacji planu komunikacji
- dane z ankiet zadowolenia mieszkańców, rozpoznawalności LGD i funkcjonowania LGD systematycznie gromadzone przez biuro LGD

Ankiety metodą CAWI

Najpopularniejszą metodą pozyskiwania danych pierwotnych są badania kwestionariuszowe. Polegają one na zadawaniu pytań pojedynczym osobom, ale w perspektywie zainteresowań znajdują się zagregowane dane ogólne dla wszystkich badanych. Pierwszym etapem tego typu badań jest sformułowanie pytań. Proces ten polega na postawieniu pytań ogólnych, zazwyczaj na etapie konceptualizacji badań. Z nich z kolei wyprowadzamy pytania szczegółowe. Odbywa się to poprzez identyfikację wskaźników, które będą nas informować o występowaniu i nasileniu zjawiska. W przypadku ewaluacji zewnętrznej prowadzonej zgodnie z wytycznymi MRiRW nr 5/3/2017 i 10/1/2022 zakres pytań został wstępnie określony w załącznikach do podręcznika ewaluacji. Niemniej z uwagi na pewne niedociągnięcia dokumentu część pytań została poprawiona i zmodyfikowana. Ponadto jak wskazano we wstępie Podręcznika ma on charakter pomocniczy nie obowiązkowy w stosunku do Wytycznych MRiRW.

Badania ankietowe były prowadzone techniką CAWI (Computer Assisted Web Interview). To badanie ankietowe przeprowadzane w Internecie. Opracowane narzędzie badawcze (kwestionariusz ankiety) wprowadzane jest do komputera w formie umożliwiającej wypełnienie ankiety na stronie internetowej użytkownika. Badania tego typu są stosunkowo

tanie, nie wymagają również zaangażowania wielu realizatorów. Współczesne narzędzia umożliwiają tworzenie skomplikowanych i atrakcyjnych ankiet. Można dopasować je w wymiarze graficznym i estetycznym. Dobór próby jest możliwy dwiema metodami. Ankiety można wysłać pod określone adresy mailowe, co w pewnym stopniu jest odpowiednikiem ankiety pocztowej wraz z jej zaletami i wadami. Innym sposobem jest zamieszczenie jej na stronie internetowej lub jako „wyskakujące okienko”. Metoda ta uniemożliwia kontrolę nad doborem próby, który jest faktycznie doborem przypadkowym, dodatkowo obciążonym błędem struktury społecznej i demograficznej użytkowników Internetu.

W badaniach ewaluacyjnych zastosowano obydwie techniki w zależności od badanych grup.

- Grupa nr 1: wnioskodawcy i beneficjenci.

Z tego względu, że dostępne są dane kontaktowe do tych osób możliwe było wykorzystanie aplikacji wysyłającej unikalne linki do ankiety internetowej na zdefiniowane wcześniej adresy mailowe. W tym przypadku nie obliczano minimalnej liczebności próby gdyż traktowano to badanie jako masowe, z założeniem przebadania całej populacji.

łącznie przebadano 27 osób.

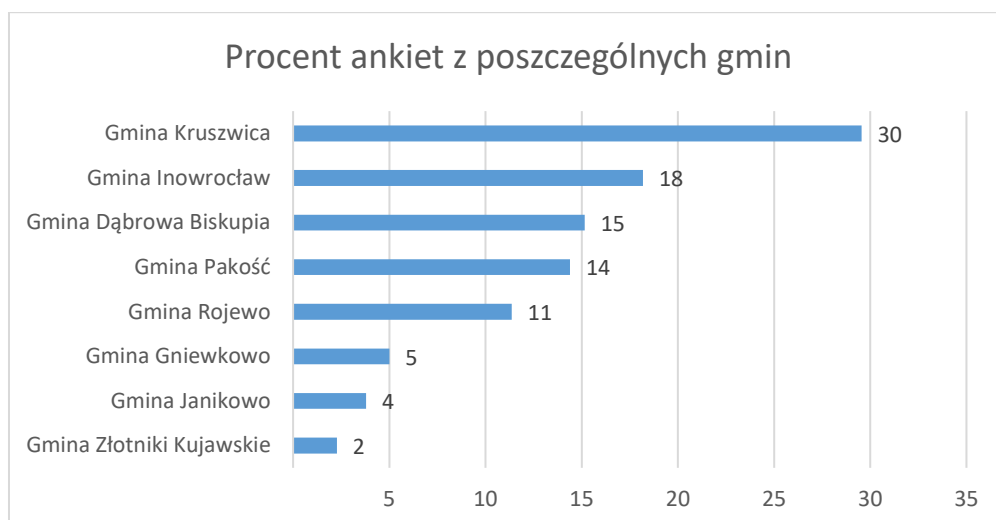
- Grupa nr 2: mieszkańcy obszaru LSR.

Pozyskanie opinii reprezentatywnej grupy mieszkańców nie jest możliwe w ramach zasobów, którymi dysponuje Zleceniodawca, dlatego opracowano procedurę zbliżoną do takiej, która pozwoli na identyfikację podglądów i opinii mieszkańców poszczególnych gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

Linki do ankiet zostały rozesłane (przy wsparciu pracowników Biura LGD) do gmin partnerskich z prośbą o wstawienie linku na stronę internetową gminy. Dzięki temu zabiegowi pozyskane zostały dane z poszczególnych gmin odpowiadających obszarowi LSR.

łącznie przeprowadzono 466 ankiet. Z uwagi na charakter badań CAWI dokonano weryfikacji braków danych i do dalszej analizy przeznaczono 276 ankiet.

Wykres 1. Procent ankiet z poszczególnych gmin

Źródło: badania własne

Wywiady pogłębione (IDI i TDI)

To technika badań jakościowych, w której badacz prowadzi rozmowę z respondentem. Nie jest to jednak zwykła rozmowa, ale opiera się ona na przygotowanym wcześniej scenariuszu. Dokument ten nie musi zawierać konkretnych pytań, lecz wytyczne, jakie tematy rozmowy należy podjąć. Wywiad ma strukturę swobodną, mniejsze znaczenie ma kolejność zadawanych pytań a większe uzyskanie określonych informacji. Tematy są eksplorowane bardzo dogłębnie, prowadzący wywiad dopytuje i stara się zrozumieć, nie tylko fakty, ale motywy zachowania badanego. Zasadniczą rolę w badaniu odgrywają umiejętności i doświadczenie osoby prowadzącej wywiad. Ponieważ wywiady pogłębione są rozmową sam na sam z respondentem, prowadzący musi zdobyć jego zaufanie, by uzyskać czasami bardzo osobiste informacje. Wywiady indywidualne stosuje się gdy zachodzi potrzeba eksploracji pola zainteresowań, przygotowania do konstruowania narzędzi jakościowych lub do interpretacji trudnych do wyjaśnienia wyników badań ilościowych. Wywiady prowadzone były metodą TDI (telefoniczny wywiad pogłębiony) przede wszystkim ze względu na oczekiwania respondentów oraz krótki czas na realizację tego zadania.

Wywiady prowadzono z następującymi osobami:

- 2 wywiady z członkami Rady
- 3 wywiady z wnioskodawcami realizującymi projekty
- 3 wywiady z wnioskodawcami, których projekty nie są realizowane
- Wywiad z kierownikiem Biura
- Wywiady z przedstawicielami gmin (po 1 z gminy)

Zogniskowany Wywiad Grupowy (FGI fokus)

Tym różni się od wywiadu indywidualnego, że prowadzący badanie, nazywany moderatorem, przepytuje jednocześnie grupę kilku osób. Zazwyczaj grupy fokusowe mają liczebność od 8 do 12 osób, lecz w specyficznych przypadkach może być ich mniej lub więcej. Ważną cechą grupy jest jej homogeniczność - powinno się unikać zróżnicowania grup ze względu na płeć, wiek, status społeczny czy różnice intelektualne. Wynika to z zasadniczego celu prowadzenia badań tą metodą, czyli wewnętrznej dyskusji grupowej i interakcji w grupie. Dzięki tej metodzie można w tym samym czasie zdobyć informacje od kilku osób, pogłębiając ją dodatkowo o spostrzeżenia dotyczące dyskusji pomiędzy uczestnikami.

Wywiady tą metodą charakteryzują się większym skomplikowaniem organizacyjnym. Wymagane jest zebranie odpowiedniej grupy osób w jednym miejscu o jednym czasie. Często na spotkanie zaprasza się więcej osób i prowadzi się selekcję tych, którzy lepiej pasują do profilu grupy i dają większą rękomię udzielania informacji i wymiany zdań. Wywiady grupowe, z uwagi na dyskusję wielu osób, muszą być rejestrowane co umożliwi późniejsze zidentyfikowanie, jak kształtowała się rozmowa, która osoba wypowiadała dane poglądy i jak te poglądy zmieniały się w trakcie dyskusji. Zogniskowane wywiady grupowe realizuje się w specjalnych pomieszczeniach zwanych fokusowniami, które są wyposażone w weneckie lustro umożliwiające zleceniodawcy obserwację wywiadu. W miejscowościach, gdzie nie ma fokusowni stosuje się technikę wywiadów naturalnych.

Wywiad prowadzono w grupie pracowników biura LGD, członków Zarządu, członków Rady wnioskodawców oraz członków Partnerstwa.

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) prowadzony w ramach ewaluacji pozwala pozyskać informacje w skumulowany sposób. Dodatkowo wartość pozyskanych informacji wzmocniona jest poprzez odpowiednie wykorzystanie procesów grupowych.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju

Liczba ludności regionu na terenie SLGD Czarnoziem na Soli w 2021 roku wynosiła 86 125. Średnio, każdą gminę na badanym obszarze zamieszkiwało 10 765 osób - o 2 162 mniej niż w 2015 roku (2,5% spadek). Z wyjątkiem gminy Inowrocław, gdzie liczba ludności w latach 2015-2021 zwiększyła się, we wszystkich gminach LGD liczba ta spadła; najbardziej – w gminach Kruszwica (-4,7%), Janikowo (-3,9%) oraz Gniewkowo (-3,6%).

Tabela 1. Ludność ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo kujawsko-pomorskie	2086210	2083927	2082944	2077775	2072373	2061942	b.d.
Dąbrowa Biskupia	5130	5140	5158	5141	5104	5094	5039
Gniewkowo	14660	14576	14569	14447	14388	14315	14134
Inowrocław	11613	11647	11740	11771	11825	11845	11852
Janikowo	13426	13314	13270	13159	13067	12961	12896
Kruszwica	19696	19593	19511	19307	19213	19012	18773
Pakość	9841	9850	9811	9779	9793	9697	9621
Rojewo	4730	4727	4738	4746	4718	4723	4707
Złotniki Kujawskie	9191	9196	9217	9183	9145	9175	9103
Średnia dla gmin LGD	88287	88043	88014	87533	87253	86822	86125

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Pojęcie *migracja ludności* obejmuje zarówno migracje wewnętrzne, polegające na przemieszczaniu się ludności w wyniku zmiany miejsca zamieszkania lub przeniesienia się z terenów miejskich do wiejskich lub odwrotnie, jak i zewnętrzne, czyli wyjazdy z kraju stałego zamieszkania lub przyjazdy do kraju w celu zamieszkania na stałe lub na pobyt czasowy. Dane umieszczone w poniższej tabeli wskazują, że w 2021 roku zdecydowanie największe saldo migracji na terenie gmin obszaru LGD występowało w gminie Kruszwica (-104). W dwóch regionach, mianowicie w gminach Inowrocław oraz Janikowo, saldo migracji było dodatnie – odpowiednio 48 i 6. Średnią sald na 2021 rok odnotowano na poziomie -24; to wartość zbliżona, choć nieco większa niż w 2016 roku.

Tabela 2. Saldo migracji w ruch wewnętrznym i zewnętrznym

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
-------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

województwo kujawsko-pomorskie	0	-1622	-1304	-2463	-2666	-2018	b.d.
Dąbrowa Biskupia	0	9	14	-23	-20	-26	-25
Gniewkowo	0	-59	-3	-47	-50	-31	-57
Inowrocław	0	62	73	32	91	69	48
Janikowo	0	-93	-59	-51	-50	-69	6
Kruszwica	0	-58	-57	-87	-80	-61	-104
Pakość	0	8	-20	-26	-10	-37	-18
Rojewo	0	-39	-10	-8	-16	8	-2
Złotniki Kujawskie	0	0	2	-14	-2	31	-37
Średnia dla gmin LGD	0	-21	-8	-28	-17	-15	-24

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Średni odsetek osób w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem dla obszaru LGD na rok 2021 równy był 62% - to wartość mniejsza niż ta zarejestrowana w roku 2015 (64%), ale większa od średniej w województwie kujawsko-pomorskim (61%). Wartości w gminach LGD utrzymują się na podobnym poziomie; największy spadek w liczbie ludności w wieku produkcyjnym zaobserwowano w gminie Janikowo (-5,5%), natomiast najmniejszy – w gminie Inowrocław (-2,6%). We wszystkich gminach LGD udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem zmniejsza się.

Tabela 3. Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo kujawsko-pomorskie	63	62	62	61	60	60	b.d.
Dąbrowa Biskupia	64	63	63	62	62	62	61
Gniewkowo	63	63	63	62	62	61	61
Inowrocław	65	65	64	64	64	63	63
Janikowo	66	65	64	64	63	63	62
Kruszwica	63	63	62	62	61	61	60
Pakość	64	63	62	62	61	61	61
Rojewo	64	64	64	63	63	62	62
Złotniki Kujawskie	66	65	65	64	64	63	63
Średnia dla gmin LGD	64	64	63	77	62	62	62

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na podstawie danych umieszczonych w tabeli poniżej, można wywnioskować, że SLGD Czarnoziem na Soli starzeje się. Na rok 2021 17% mieszkańców miało ponad 65 lat - to 21,8% wzrost w porównaniu z rokiem 2015. Największy odsetek seniorów odnotowano w gminie Kruszwica (19), natomiast najmniejszy – w gminach Dąbrowa Biskupia, Inowrocław oraz

Złotniki Kujawskie (we wszystkich tych regionach wskaźnik obciążenia demograficznego wynosił 16). W tej ostatniej zarejestrowano ponadto w latach 2015-2021 największy wzrost liczby osób po 65. roku życia (27,2%). Najmniejszy, równy 13,6% odnotowano natomiast w gminie Inowrocław.

Tabela 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo kujawsko-pomorskie	15	16	17	17	18	18	b.d.
Dąbrowa Biskupia	14	14	14	15	15	16	16
Gniewkowo	15	15	16	16	17	18	18
Inowrocław	14	14	14	15	15	16	16
Janikowo	14	15	15	16	16	17	18
Kruszwica	15	16	17	17	18	18	19
Pakość	15	15	16	16	17	17	18
Rojewo	12	13	13	14	14	15	15
Złotniki Kujawskie	13	13	13	14	15	15	16
Średnia dla gmin LGD	14	14	15	14	16	16	17

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W latach 2015-2020 odnotowano aż 72% wzrost wydatków budżetów gmin na jednego mieszkańca; ich średnia wartość dla gmin obszaru LGD wyniosła w 2020 roku 1712 zł; to o 721 zł na jednego mieszkańca więcej niż w roku 2015. Największy wzrost odnotowano w tym okresie w gminie Rojewo – wydatki zwiększyły się tam ponad dwa razy (z 995 zł do 2112 zł), sprawiając, że region ten stał się najbogatszym pod tym względem. Najmniej, o ponad połowę, wzrosły wydatki w gminach Pakość oraz Janikowo. Razem z gminą Złotniki Kujawskie są to regiony charakteryzujące się najniższym poziomem wydatków budżetów gmin na jednego mieszkańca (odpowiednio: 1407 zł, 1576 zł, 1555 zł).

Tabela 5. Wydatki budżetów gmin na jednego mieszkańca (w złotych)

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo kujawsko-pomorskie	1086	1126	1290	1506	1535	1604	0
Dąbrowa Biskupia	1081	1128	1221	1837	1644	1790	1782
Gniewkowo	1033	1034	1138	1295	1215	1517	1798
Inowrocław	1060	1236	1339	1512	1515	1581	1822
Janikowo	1000	981	1059	1195	1279	1406	1576
Kruszwica	920	1052	1138	1247	1265	1406	1643
Pakość	917	945	1117	1323	1280	1329	1407

Rojewo	995	1113	1193	1344	1257	1519	2112
Złotniki Kujawskie	921	1061	1190	1267	1374	1494	1555
Średnia dla gmin LGD	991	1069	1174	1378	1354	1505	1712

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Liczba osób objętych środowiskową pomocą społeczną w SLGD Czarnoziem na Soli w latach 2015-2020 spadła blisko o 43%. Przeciętnie w gminach na badanym obszarze w 2020 roku z pomocy społecznej skorzystało 597 na 10 tysięcy mieszkańców; to o 450 osób mniej niż w roku 2015. Najwięcej beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej było w 2020 roku w gminach Dąbrowa Górnicza (749 na 10 tysięcy mieszkańców) i Pakość (712 na 10 tysięcy mieszkańców), natomiast najmniej - w gminach Kruszwica (454 na 10 tysięcy mieszkańców) oraz Inowrocław (486 na 10 tysięcy mieszkańców). Najwięcej, bo przeszło o połowę, zmniejszyła się w latach 2015-2020 liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminach Złotniki Kujawskie oraz Inowrocław.

Tabela 6. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo kujawsko-pomorskie	966	883	802	723	659	596	b.d.
Dąbrowa Biskupia	1171	1028	935	935	826	749	b.d.
Gniewkowo	985	899	771	689	634	609	b.d.
Inowrocław	975	829	743	596	506	486	b.d.
Janikowo	853	769	683	666	586	536	b.d.
Kruszwica	829	742	668	575	494	454	b.d.
Pakość	1133	1082	910	821	793	712	b.d.
Rojewo	1245	1156	1061	803	764	653	b.d.
Złotniki Kujawskie	1185	1105	948	773	691	578	b.d.
Średnia dla gmin LGD	1047	951	840	652	662	597	b.d.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na terenie SLGD Czarnoziem na Soli rośnie liczba podmiotów gospodarki narodowej. W latach 2015-2021 zaobserwowano w tym zakresie ponad 12,4% wzrost; średnio, w gminach LGD w 2021 roku podmiotów gospodarki narodowej było 918, o 101 więcej niż w roku 2015. Jeśli chodzi o region, w którym tych podmiotów przybyło w badanym okresie najwięcej, to należy tu wymienić gminę Inowrocław (wzrost o 23,3%). Najmniejszy wzrost, 4,9%, zarejestrowano natomiast w gminie Kruszwica; to jednocześnie region, w którym w 2021 roku podmiotów gospodarki narodowej było najwięcej (1466). Gmina, w której odnotowano najmniejszą liczbę takich podmiotów to Rojewo (323).

Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo kujawsko-pomorskie	193470	194099	195717	197657	203548	209750	b.d.
Dąbrowa Biskupia	295	297	307	307	311	331	344
Gniewkowo	1027	1041	1029	1060	1100	1139	1179
Inowrocław	1078	1085	1096	1135	1220	1269	1329
Janikowo	906	908	882	883	909	937	971
Kruszwica	1397	1389	1410	1411	1428	1454	1466
Pakość	816	805	790	810	844	880	893
Rojewo	278	277	281	295	300	316	323
Złotniki Kujawskie	735	746	743	755	771	803	836
Średnia dla gmin LGD	817	819	817	740	765	792	918

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na obszarze funkcjonowania SLGD Czarnoziem na Soli rejestruje się w systemie REGON coraz więcej osób fizycznych, prawnych oraz prowadzących działalność rolniczą. W latach 2015-2021 zaobserwowano 15,5% wzrost liczby wymienionych podmiotów - w 2021 roku było ich średnio 838. Największy, 20,8% wzrost zarejestrowano w gminie Inowrocław; to jednocześnie region, w którym w 2021 roku najwięcej podmiotów wpisano do systemu REGON - aż 1121. Najmniejszy wzrost, 10,2%, zaobserwowano w gminie Kruszwica, natomiast najmniejszą liczbę podmiotów - w gminie Dąbrowa Biskupia (683 na 10 tysięcy mieszkańców).

Tabela 8. Podmioty wpisane do REGON na 10 tys. ludności

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo kujawsko-pomorskie	927	931	940	951	982	1017	b.d.
Dąbrowa Biskupia	575	578	595	597	609	650	683
Gniewkowo	701	714	706	734	765	796	834
Inowrocław	928	932	934	964	1032	1071	1121
Janikowo	675	682	665	671	696	723	753
Kruszwica	709	709	723	731	743	765	781
Pakość	829	817	805	828	862	907	928
Rojewo	588	586	593	622	636	669	686
Złotniki Kujawskie	800	811	806	822	843	875	918
Średnia dla gmin LGD	726	729	728	663	687	717	838

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na terenie SLGD Czarnoziem na Soli obserwuje się duże zróżnicowanie, jeśli chodzi o liczbę nowo zarejestrowanych podmiotów na 10 tysięcy ludności w wieku produkcyjnym. W latach 2015-2021 nastąpił wzrost tego wskaźnika o 4,7% - na 2021 rok takich podmiotów było 116, o 5 więcej niż w roku 2015. W trzech regionach, mianowicie w gminach Kruszwica, Rojewo, Pakość odnotowano spadek liczby nowo zarejestrowanych podmiotów (odpowiednio o 11,8%, 17,8%, 20,9%). Największy wzrost zarejestrowano natomiast w gminie Gniewkowo - w 2021 roku podmiotów na tym terenie było ponad o połowę więcej niż w roku 2015. W gminie Inowrocław liczba nowo zarejestrowanych podmiotów była największa ze wszystkich gmin na badanym obszarze, utrzymując wartość z roku 2015 (155 na 10 tysięcy ludności).

Tabela 9. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo kujawsko-pomorskie	131	124	129	148	143	127	b.d.
Dąbrowa Biskupia	77	86	83	112	95	92	101
Gniewkowo	98	101	79	141	131	104	149
Inowrocław	155	126	113	148	189	142	155
Janikowo	94	105	84	116	102	105	109
Kruszwica	102	105	117	119	100	93	90
Pakość	134	125	126	177	132	124	106
Rojewo	118	89	102	110	115	92	97
Złotniki Kujawskie	106	111	96	132	107	109	119
Średnia dla gmin LGD	111	106	100	118	110	97	116

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na kapitał społeczny składają się, w dużej mierze, fundacje, stowarzyszenia oraz organizacje społeczne. Ich liczba w latach 2015-2021 na terenie SLGD Czarnoziem na Soli zwiększyła się średnio o 21,8%. We wszystkich gminach na badanym obszarze organizacji przybyło; największy wzrost zarejestrowano w gminach Gniewkowo (32%) oraz Pakość (31,2%), natomiast najmniejszy – w gminie Rojewo (3,7%). W roku 2021 najwięcej fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tysięcy mieszkańców było w gminie Inowrocław (41).

Tabela 10. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo kujawsko-pomorskie	31	32	34	33	34	35	b.d.

Dąbrowa Biskupia	29	33	33	33	33	35	36
Gniewkowo	25	26	27	28	31	31	33
Inowrocław	34	33	36	35	37	37	41
Janikowo	19	20	22	21	21	21	22
Kruszwica	25	26	29	29	30	31	31
Pakość	16	18	18	17	18	20	21
Rojewo	27	32	32	32	30	28	28
Złotniki Kujawskie	18	21	21	22	23	23	23
Średnia dla gmin LGD	24	26	27	24	26	26	29

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Przyglądając się danym umieszczonym w poniższej tabeli można śmiało stwierdzić, że na terenie LGD Czarnoziem na Soli zdecydowanie brakuje centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Łącznie, w 2021 roku na badanym obszarze było ich 6. W okresie 2015-2021 liczba ośrodków kultury spadła z 2 do 1 w gminie Pakość, w pozostałych gminach utrzymała się na tym samym poziomie. W dwóch regionach, mianowicie w gminach Inowrocław i Złotniki Kujawskie, nie ma ani jednego ośrodka kultury.

Tabela 11. Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo kujawsko-pomorskie	221	215	228	210	226	218	1
Dąbrowa Biskupia	1	1	1	1	1	1	1
Gniewkowo	1	1	1	1	1	1	1
Inowrocław	0	0	0	0	0	0	0
Janikowo	1	1	1	1	1	1	1
Kruszwica	1	1	1	1	1	1	1
Pakość	2	2	1	1	1	1	1
Rojewo	1	1	1	1	1	1	1
Złotniki Kujawskie	0	0	0	0	0	0	0
Średnia dla gmin LGD	1	1	1	1	1	1	1

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na obszarze funkcjonowania LGD w latach 2015-2021 liczba osób bezrobotnych spadła o 38%. Relatywny spadek tego wskaźnika jest większy niż w województwie kujawsko-pomorskim (-36%), natomiast największe jego wartości zarejestrowano w gminach Janikowo, Pakość, Złotniki Kujawskie – we wszystkich tych regionach osiągnął on ponad 40%. Przeciętnie we wszystkich gminach w SLGD Czarnoziem na Soli odnotowano 482 osób bez pracy; najwięcej było ich w gminie Kruszwica (883), natomiast najmniej – w gminie Rojewo (225).

Tabela 12. Bezrobotni zarejestrowani ogółem

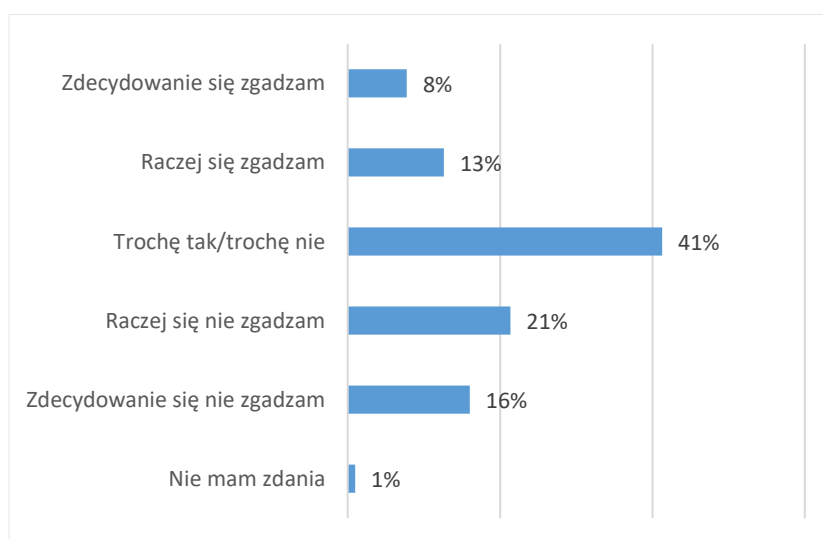
Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo kujawsko-pomorskie	107255	98522	81543	72655	64060	73482	b.d.
Dąbrowa Biskupia	371	359	294	240	236	249	237
Gniewkowo	1001	969	888	771	615	768	683
Inowrocław	787	786	677	563	472	558	501
Janikowo	903	782	659	553	500	522	487
Kruszwica	1344	1323	1038	934	805	919	883
Pakość	764	690	551	484	432	461	431
Rojewo	356	335	261	247	209	218	225
Złotniki Kujawskie	713	640	562	471	388	483	410
Średnia dla gmin LGD	780	736	616	533	406	464	482

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

5.2. Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju

Aż 41% respondentów nie jest zdecydowanych czy ich gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogą realizować swoje podstawowe potrzeby (odpowiedź “trochę tak/trochę nie”). Z tym stwierdzeniem zgadza się 21% badanych, natomiast przeciwnego zdania jest 37% ankietowanych.

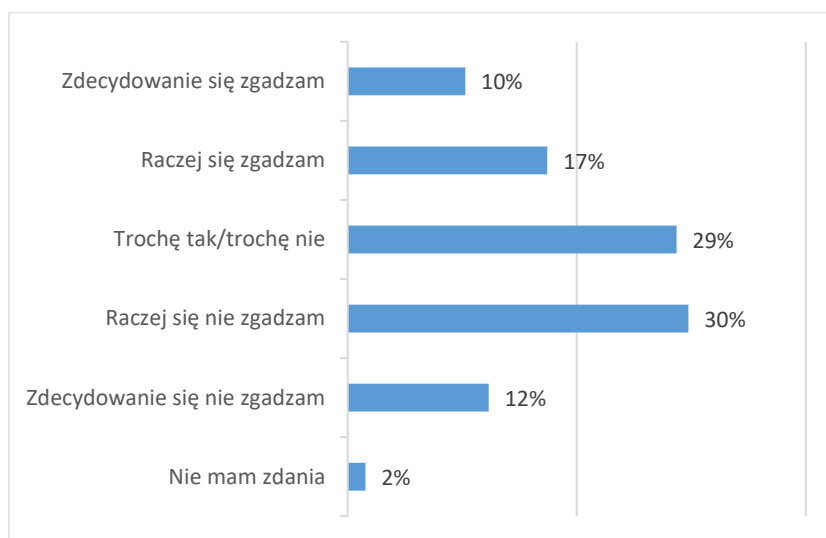
Wykres 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Źródło: badania własne

Opinie mieszkańców na temat tego, czy w ostatnich latach warunki do życia w ich gminach poprawiły się, są podzielone; 27% osób zgadza się z tym stwierdzeniem, 29% uważa, że trochę się poprawiły, a trochę nie, natomiast aż 42% badanych zajmuje przeciwne stanowisko (odpowiedzi “raczej się nie zgadzam”, “zdecydowanie się nie zgadzam”).

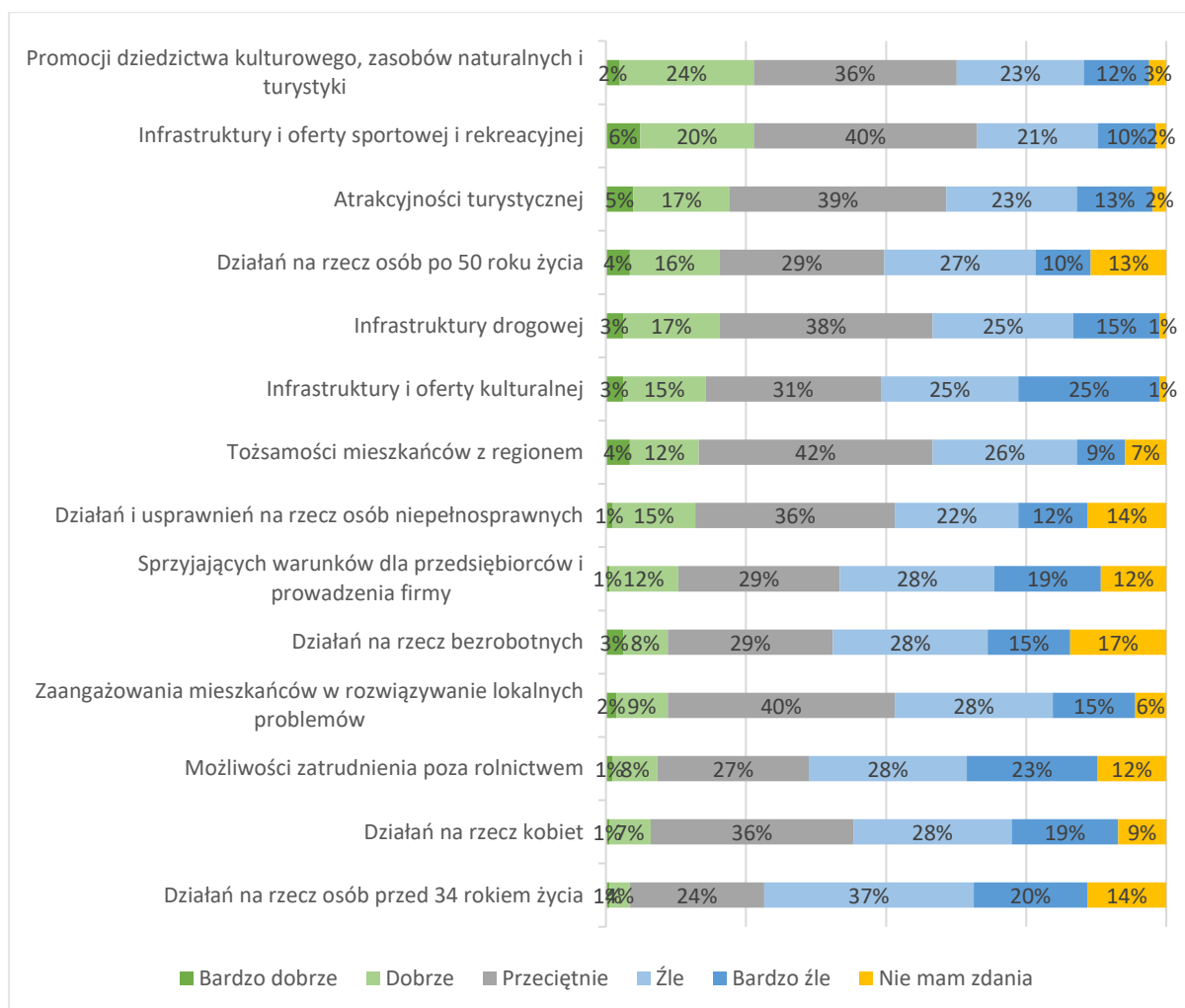
Wykres 3. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

Źródło: badania własne

Ankietowani zostali poproszeni o ocenę gminy w różnych wymiarach; najwięcej pozytywnych wskazań otrzymała promocja dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki oraz infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna - oba obszary pozytywnie oceniło 26,4% badanych. Negatywne oceny zostały przyznane działaniom na rzecz osób przed 34. rokiem życia (58% wskazań) oraz możliwości zatrudnienia poza rolnictwem (52% wskazań). Co drugi ankietowany niekorzystnie ocenił gminę pod kątem infrastruktury i oferty kulturalnej. Przeciętnie respondenci ocenili tożsamość mieszkańców z regionem (42% wskazań).

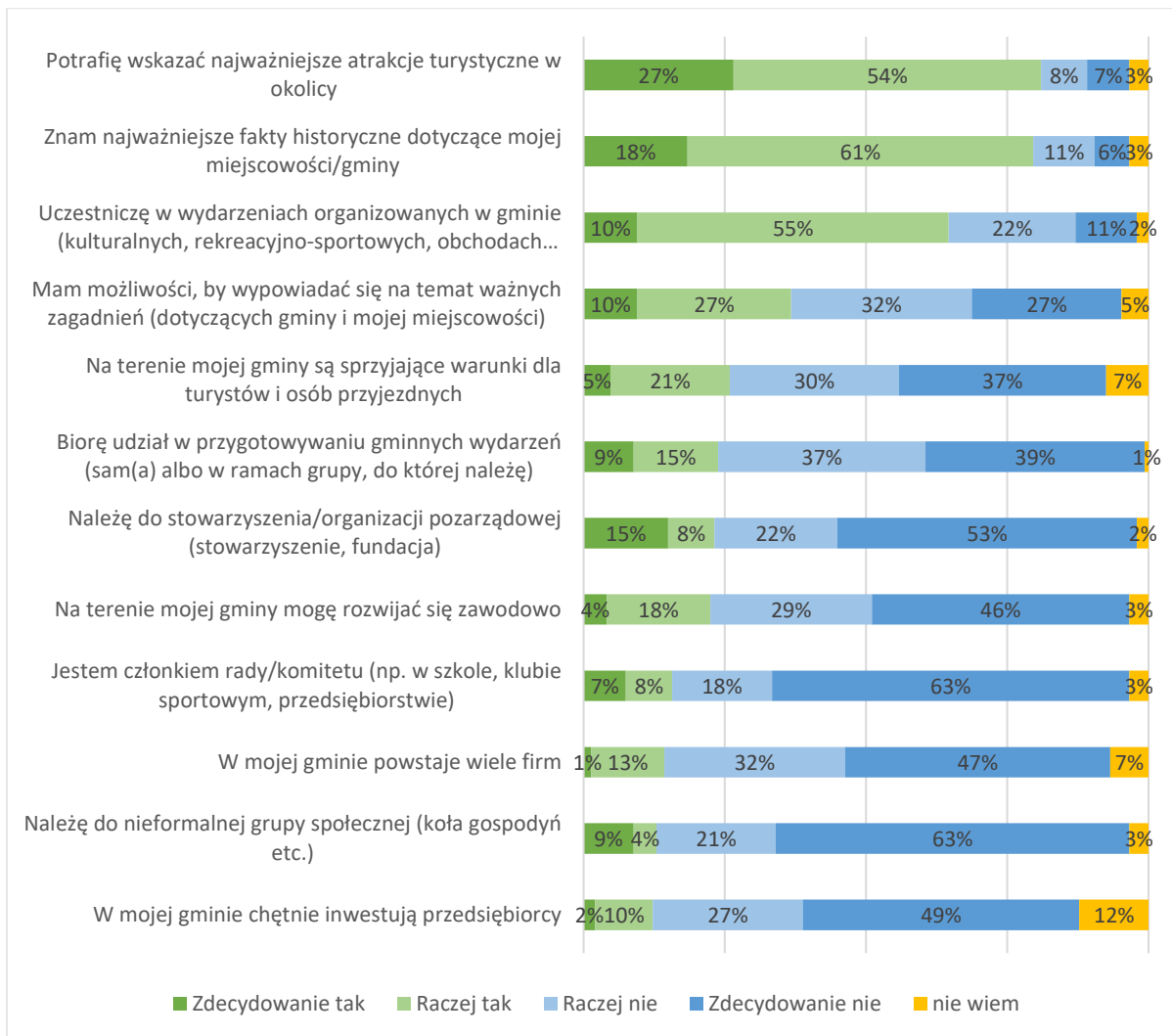
Wykres 4. Ocena gminy na wymiarach

Źródło: badania własne

Mieszkańcy potrafią wskazać najważniejsze atrakcje turystyczne w okolicy oraz posiadają wiedzę historyczną o ich gminie – takiej odpowiedzi udzieliło odpowiednio 81% i 79,6% ankietowanych. 64,6% respondentów uczestniczy w wydarzeniach organizowanych w gminie. Większość badanych nie należy do nieformalnej grupy społecznej (84%), ani nie jest członkiem rady ani komitetu (81%). Zdaniem 79% ankietowanych w gminie nie powstaje wiele firm.

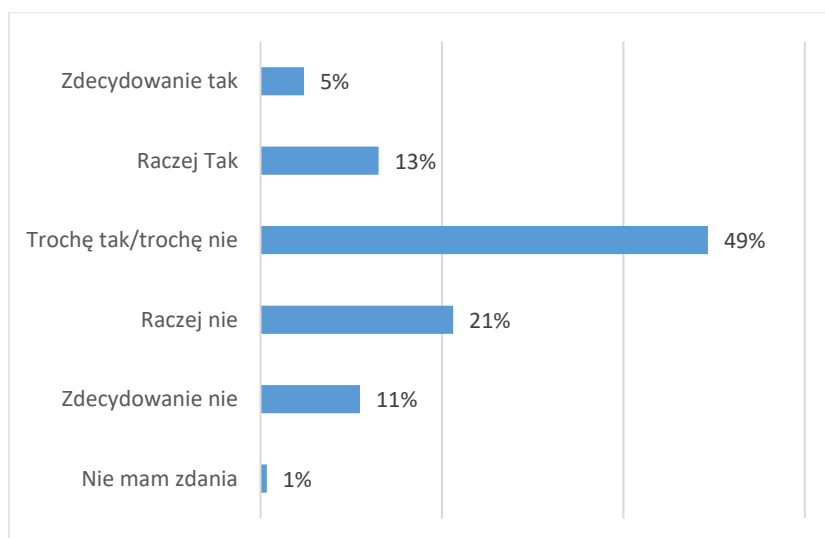
Wykres 5. Opinie na temat zaangażowania w funkcjonowania gminy

Źródło: badania własne

Co trzeci ankietowany jest niezadowolony z warunków życia w gminie (odpowiedzi “raczej nie” i “zdecydowanie nie”). Przeciwnego zdania jest zaledwie 18% badanych. Największa grupa – niemal połowa ankietowanych – zaznaczyła jednak odpowiedź “trochę tak, trochę nie”.

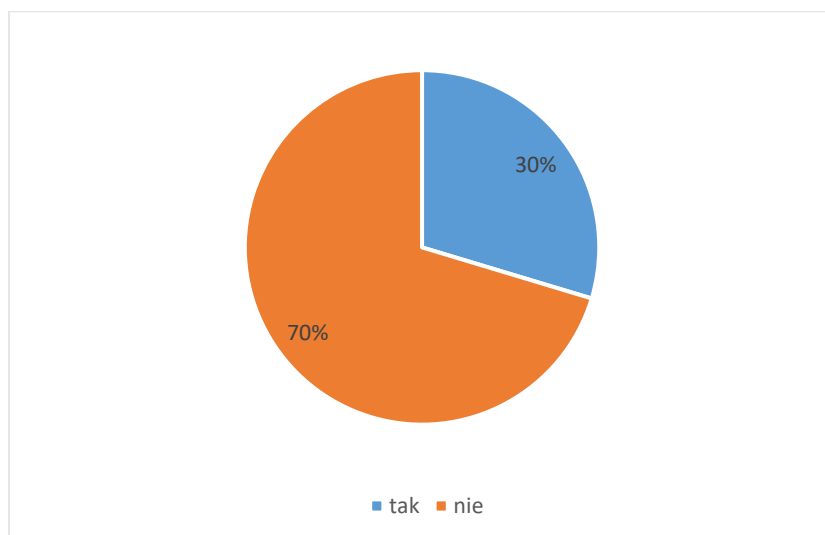
Wykres 6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Źródło: badania własne

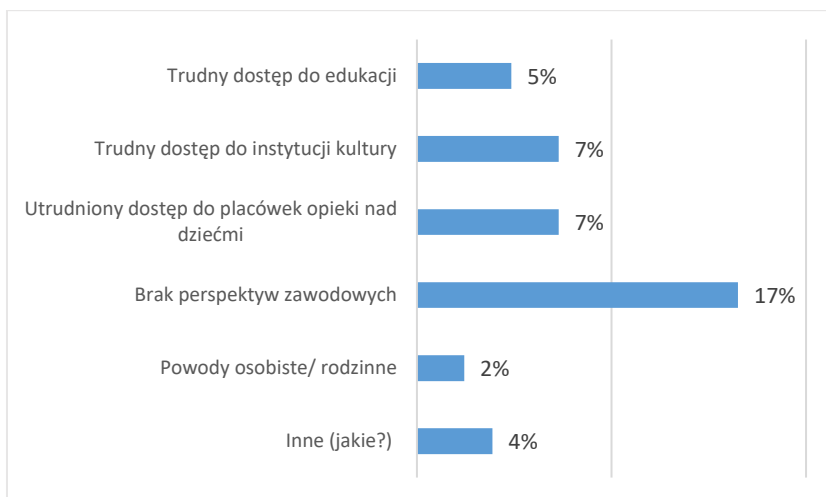
Zmianę miejsca zamieszkania rozważa 30% mieszkańców. Takie stanowisko jest podyktowane, przede wszystkim, brakiem perspektyw zawodowych w danej gminie (17% wskazań). W dalszej kolejności ankietowani wskazali trudny dostęp do instytucji kultury oraz utrudniony dostęp do placówek opieki nad dziećmi (obie odpowiedzi uzyskały 7% wskazań).

Wykres 7. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Źródło: badania własne

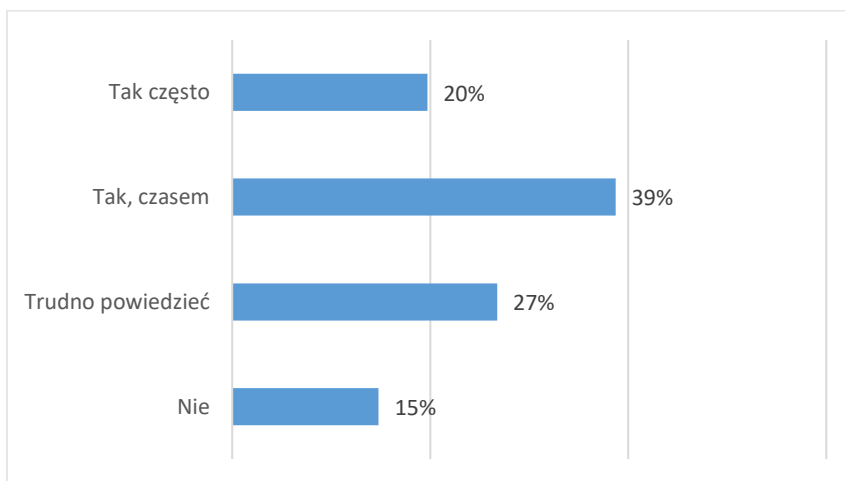
Wykres 8. Powody zmiany miejsca zamieszkania

Źródło: badania własne

Większość osób - prawie 60% - przyznaje, że począwszy od 2016 roku osobiście korzystała z infrastruktury, obiektów finansowanych ze środków unijnych, z czego co piąty badany korzystał z nich często. Ze wspomnianych obiektów nie korzystało 15% respondentów.

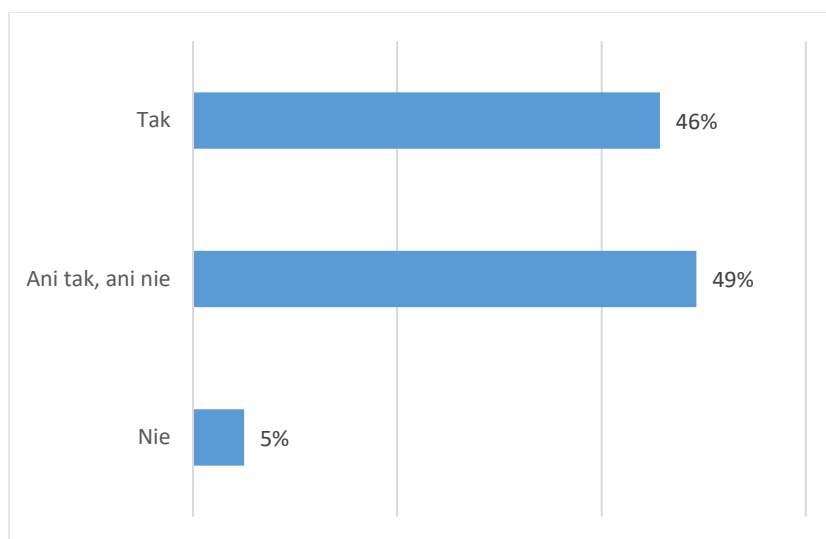
Wykres 9. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?

Źródło: badania własne

Prawie połowa respondentów nie ma zdania w kwestii zainteresowania mieszkańców projektami związanymi z poprawą infrastruktury. Nieco mniej, 46% ankietowanych, uważa, że projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców; przeciwnego zdania jest 5% badanych.

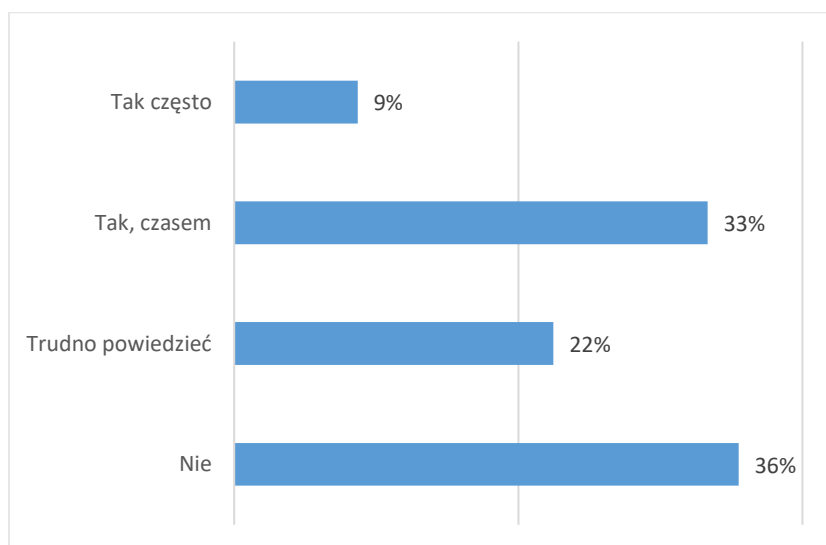
Wykres 10. *Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?*

Źródło: badania własne

42% badanych, począwszy od 2016 roku, osobiście korzystała z projektów finansowanych ze środków unijnych, z czego co trzeci ankietowany korzystał z nich tylko czasem. Ze szkoleń, spotkań, festynów nie korzystało 36% respondentów, natomiast 22% osób na zadane pytanie udzieliło odpowiedzi "trudno powiedzieć".

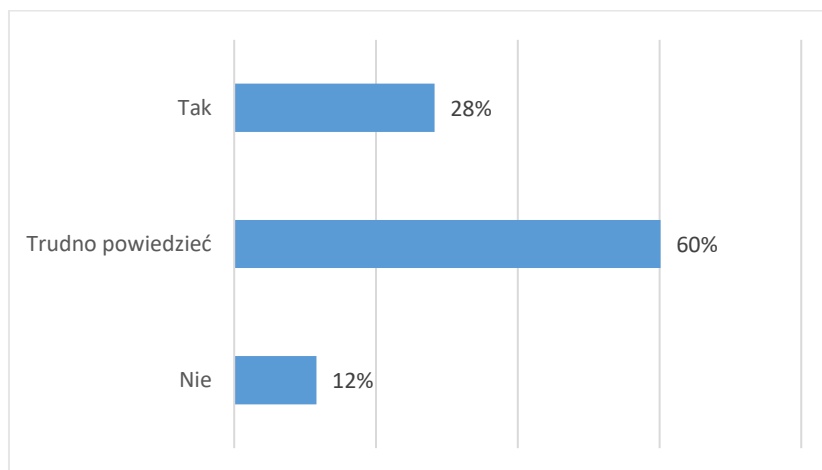
Wykres 11. *Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?*

Źródło: badania własne

Większość respondentów (60%) nie potrafi jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie, czy szkolenia, spotkania i festyny cieszą się zainteresowaniem mieszkańców. Za ledwie 28% ankietowanych twierdzi, że tak jest, natomiast przeciwnego zdania jest 12% badanych.

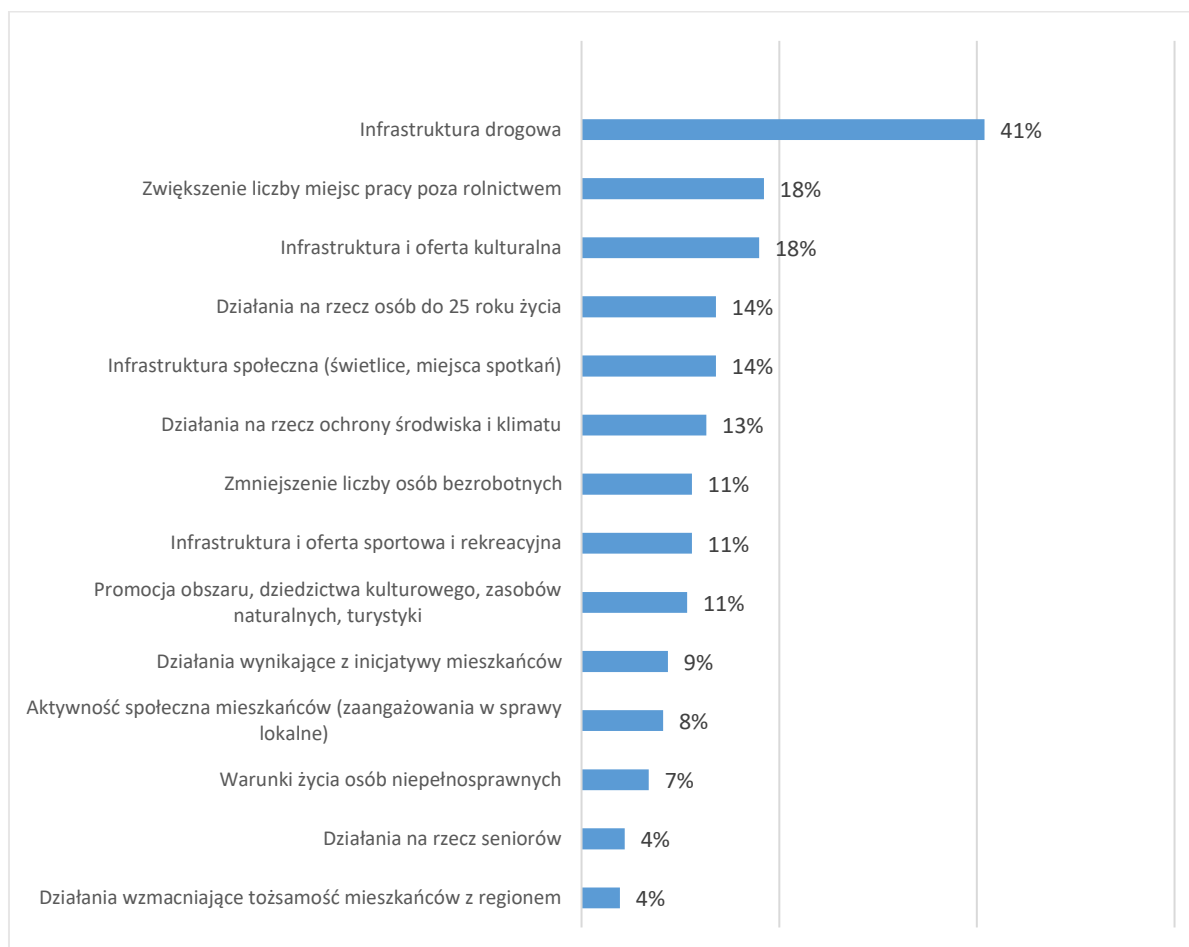
Wykres 12. Czy Pan/i zdaniem szkolenia, spotkania, festyny cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Źródło: badania własne

Przeważającą liczbę głosów w kwestii podziału dodatkowych środków finansowych w gminie przyznano infrastrukturze drogowej (41%). W dalszej kolejności, mieszkańcy przeznacziliby fundusze na zwiększenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem oraz na infrastrukturę i ofertę kulturalną - oba te obszary otrzymały 18% głosów. Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych, infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna oraz promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych, turystyki to z kolei obszary, które dofinansowałoby 11% ankietowanych. Badani nie przeznacziliby dodatkowych środków finansowych na działania na rzecz seniorów oraz na te wzmacniające tożsamość mieszkańców z regionem (po 4% wskazań).

Wykres 13. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?

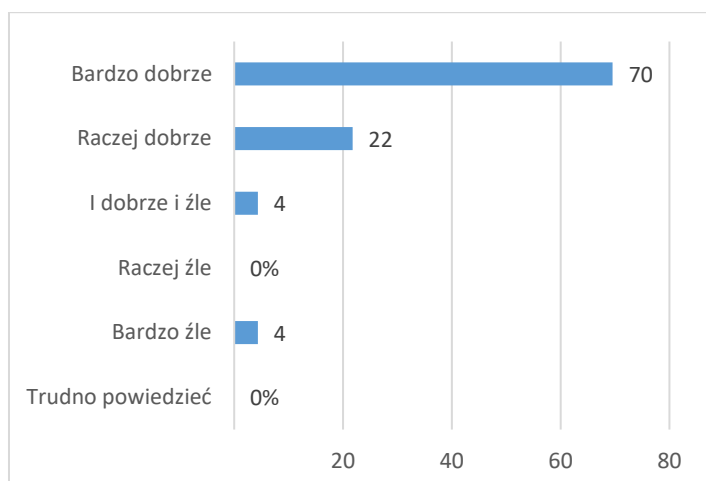
Źródło: badania własne

5.3. Funkcjonowanie LGD

Ocena pracy biura

Ankietowani pozytywnie oceniają funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania; 92% osób oceniło ją dobrze, z czego 70% - bardzo dobrze. Znalazło się także kilka wskazań negatywnych – 4% respondentów oceniło LGD bardzo źle.

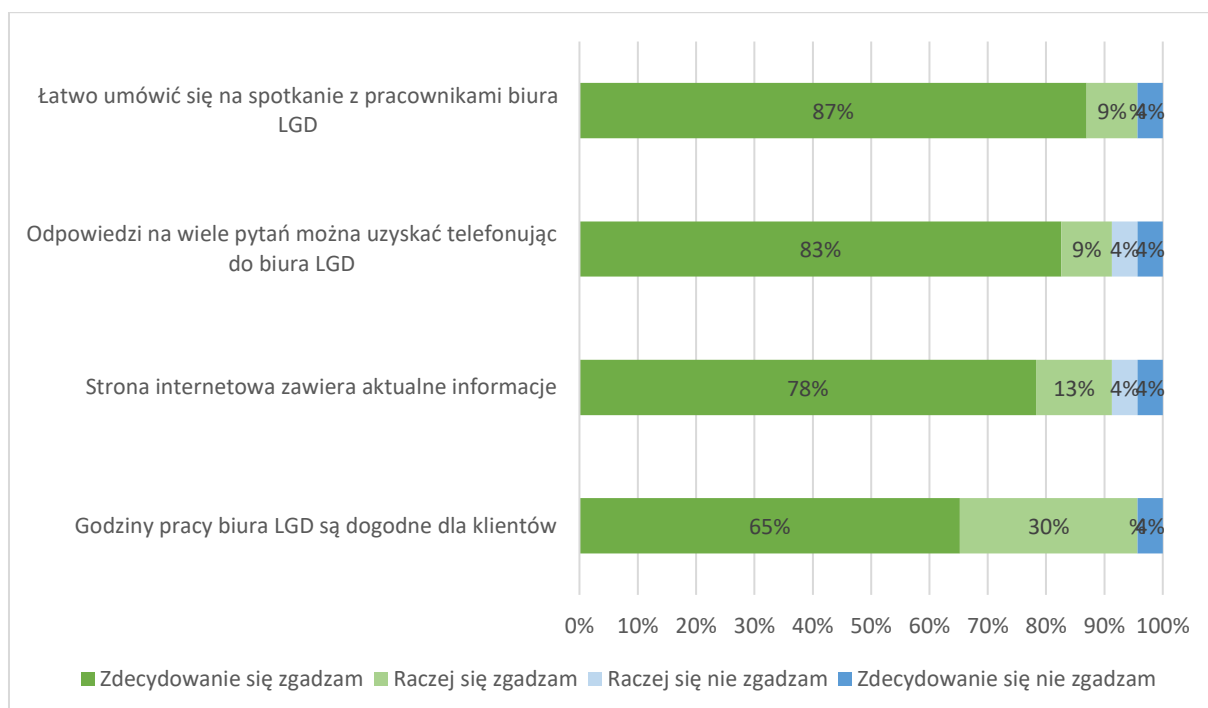
Wykres 14. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania?

Źródło: badania własne

Biuro LGD również zostało ocenione bardzo wysoko – 91% ocen pozytywnych (“zdecydowanie się zgadzam”, “raczej się zgadzam”) otrzymała każda z czterech wymienionych niżej kategorii. Ankietowani najlepiej ocenili stwierdzenie, że łatwo jest się umówić na spotkanie z pracownikami biura LGD (87% odpowiedzi “zdecydowanie się zgadzam”). Ponadto, znalazły się głosy negatywnie oceniające stronę internetową - 8% badanych uważa, że nie zawiera ona aktualnych informacji. Taki sam odsetek osób nie zgadza się ze stwierdzeniem, że odpowiedzi na wiele pytań można uzyskać telefonując do Biura. Dla 4% respondentów godziny pracy Biura nie są dogodne dla klientów oraz nie jest łatwo umówić się na spotkanie z jego pracownikami.

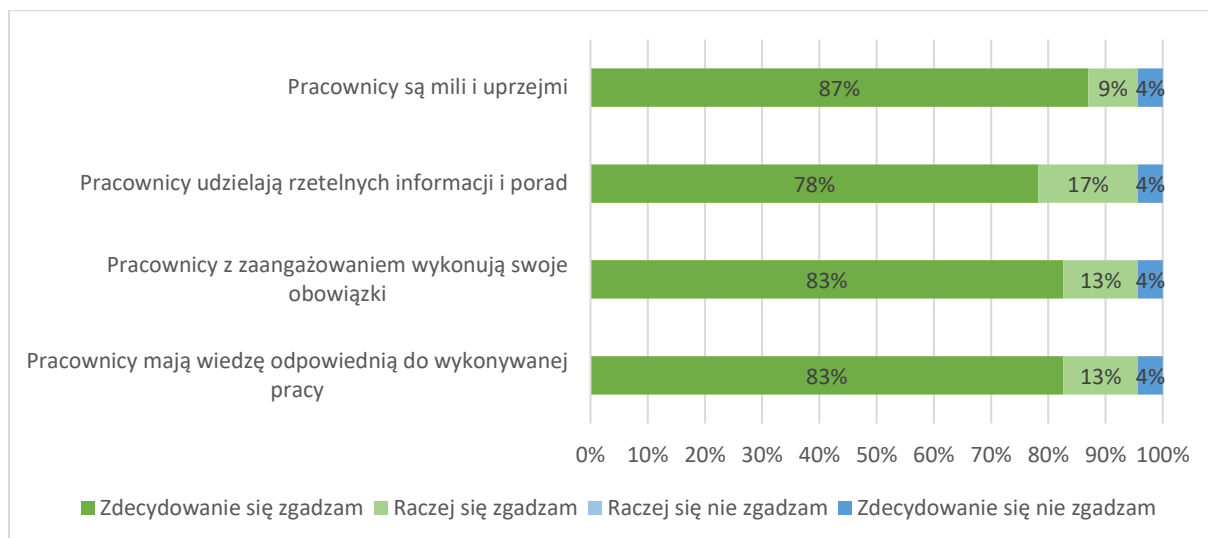
Wykres 15. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Źródło: badania własne

Pracownicy zostali ocenieni pozytywnie; przynajmniej 83% ankietowanych zdecydowanie zgadza się ze stwierdzeniami, że pracownicy udzielają rzetelnych informacji, wykonują swoje obowiązki z zaangażowaniem, posiadają odpowiednią do wykonywanej pracy wiedzę oraz są uprzejmi; ostatnie sformułowanie otrzymało najwięcej pozytywnych odpowiedzi - 87%. W każdym z niżej wymienionych obszarów znalazło się 4% negatywnych opinii (odpowiedzi "zdecydowanie się nie zgadzam").

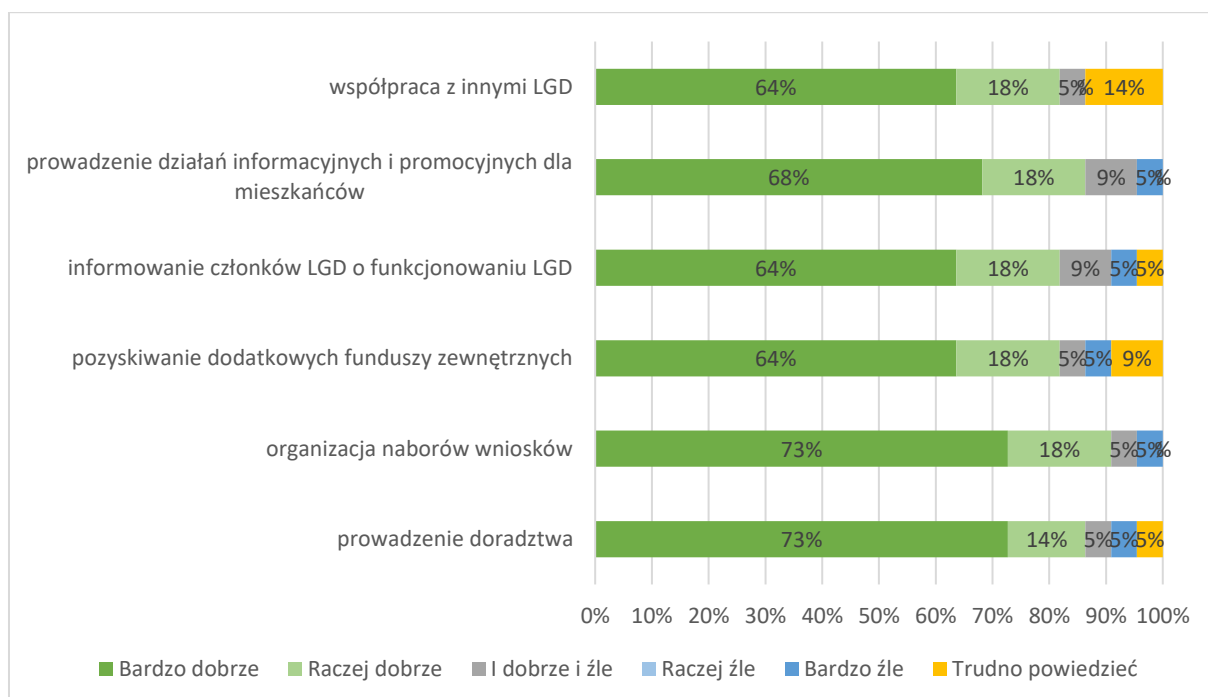
Wykres 16. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Źródło: badania własne

Jeśli chodzi o funkcjonowanie gminy na poszczególnych płaszczyznach, ankietowani najwyżej ocenili prowadzenie doradztwa oraz organizację naborów wniosków - w obu tych obszarach przyznano 73% ocen bardzo dobrych. 68% respondentów oceniło bardzo dobrze prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych dla mieszkańców, natomiast po 64% głosów bardzo dobrych i 18% raczej dobrych przydzielono informowaniu członków LGD o funkcjonowaniu stowarzyszenia, pozyskiwaniu dodatkowych funduszy zewnętrznych oraz współpracy z innymi LGD. Z wyjątkiem tego ostatniego, w każdym z niżej wymienionych obszarów znalazło się również po 5% głosów negatywnych (odpowiedzi "bardzo źle").

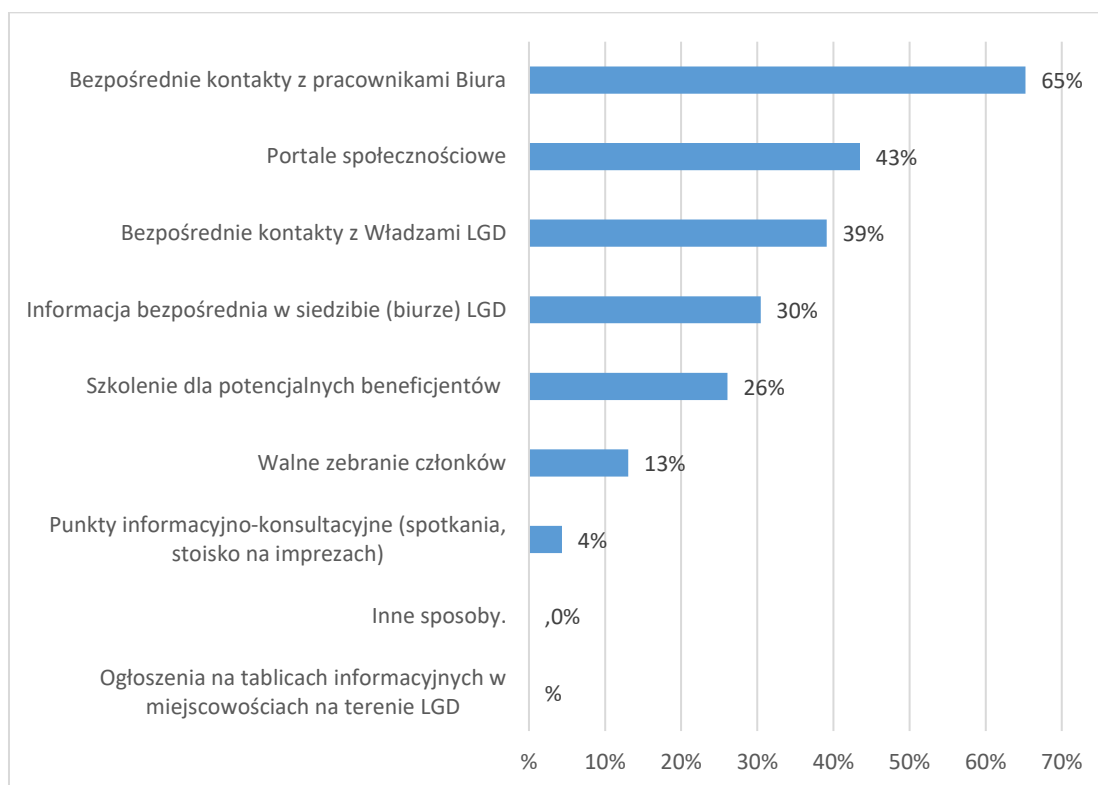
Wykres 17. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach

Źródło: badania własne

Większość respondentów, 65%, informacje o funkcjonowaniu Lokalnej Grupy Działania czerpie z bezpośrednich kontaktów z pracownikami Biura. 43% ankietowanych takie informacje pozyskuje z portali społecznościowych, a 39% z bezpośrednich kontaktów z władzami LGD. Walne zebranie członków, punkty informacyjno-konsultacyjne czy ogłoszenia na tablicach informacyjnych to dużo rzadziej wykorzystywane źródła wiedzy o funkcjonowaniu Lokalnej Grupy Działania (poniżej 13% wskazań).

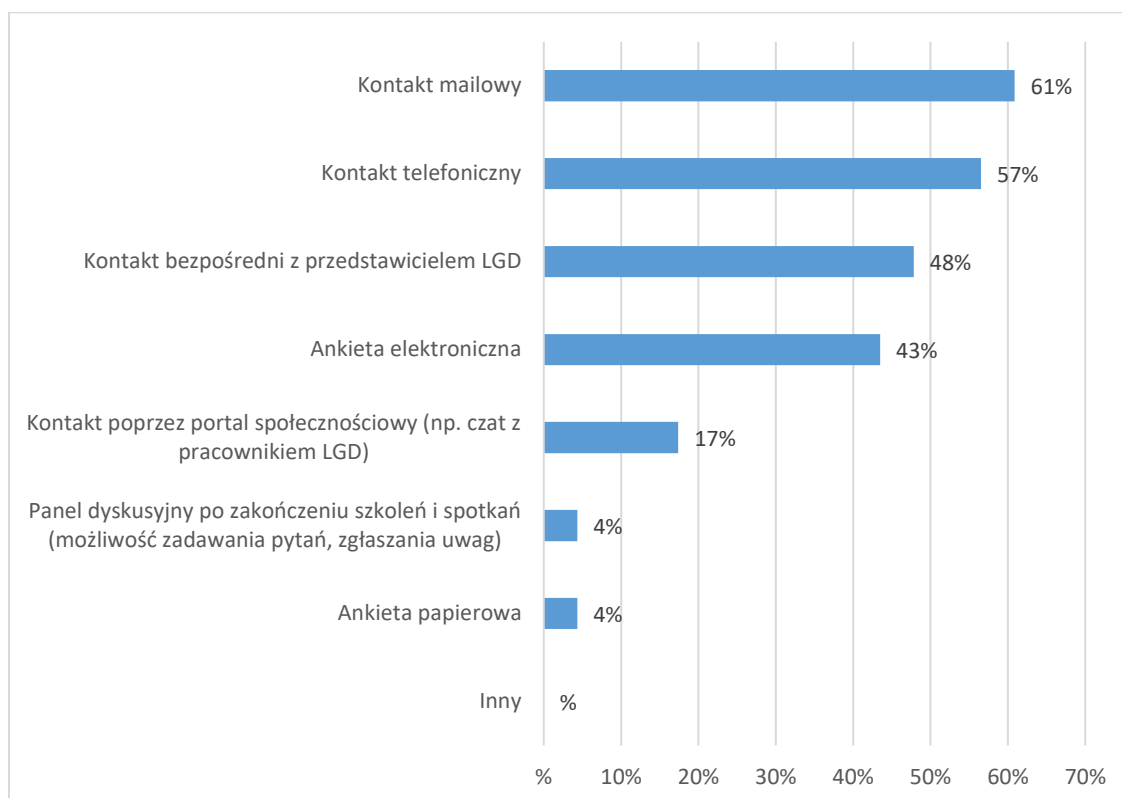
Wykres 18. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?

Źródło: badania własne

Kontakt mailowy oraz telefoniczny to najchętniej wybierane przez ankietowanych sposoby przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD – odpowiednio 61% i 57% wskazań. Nieco niżej plasuje się kontakt bezpośredni z przedstawicielem LGD (48%) oraz ankieta elektroniczna (43%). Panel dyskusyjny czy ankieta papierowa nie są, według respondentów, odpowiednimi kanałami przekazywania informacji zwrotnej (4% wskazań).

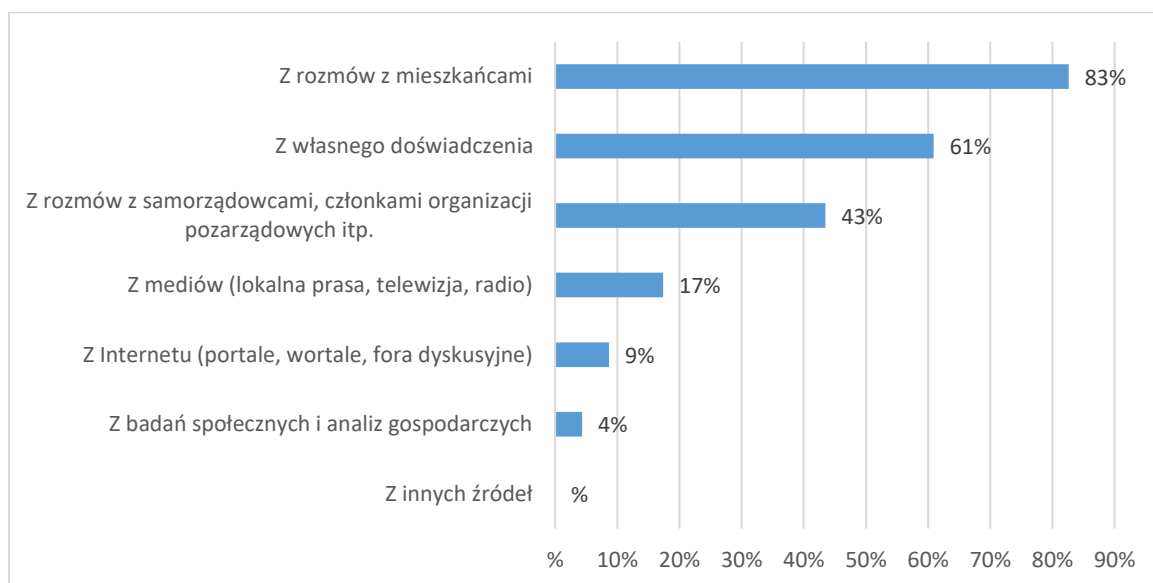
Wykres 19. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?

Źródło: badania własne

Zdecydowana większość badanych informacje o potrzebach mieszkańców czerpie z rozmów z nimi (83%). Własne doświadczenie oraz rozmowy z samorządowcami to również istotne źródła pozyskiwania takich informacji (odpowiednio 61% i 43% wskazań). Respondenci raczej nie dowiadują się o potrzebach mieszkańców z internetu (9% odpowiedzi) ani z badań społecznych i analiz gospodarczych (4%).

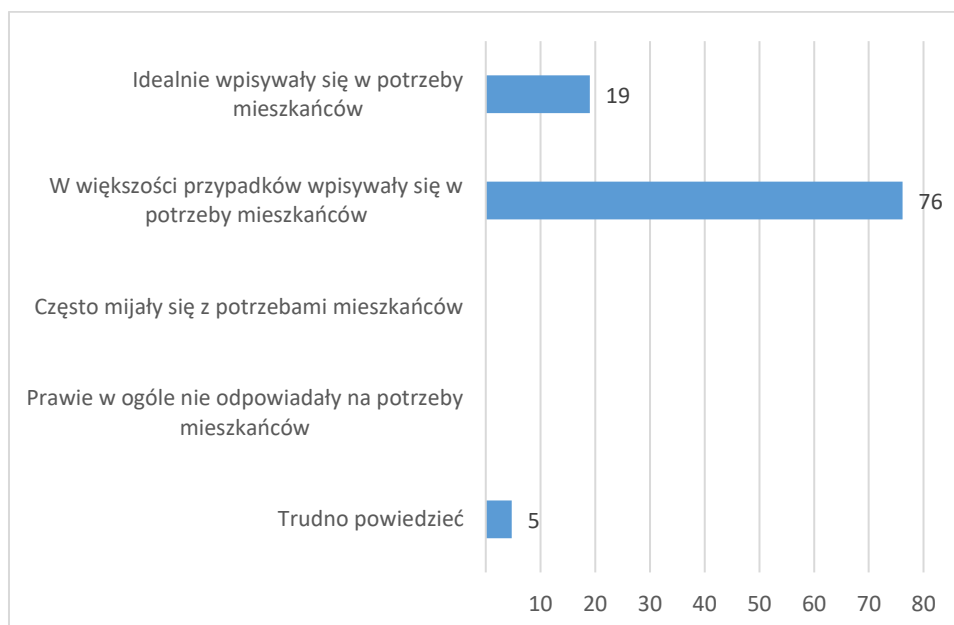
Wykres 20. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców?

Źródło: badania własne

Badani są zgodni co do tego, że nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców - 19% twierdzi, że wpisywały się one idealnie, a 76% - że nabory wpisywały się w potrzeby mieszkańców w większości przypadków.

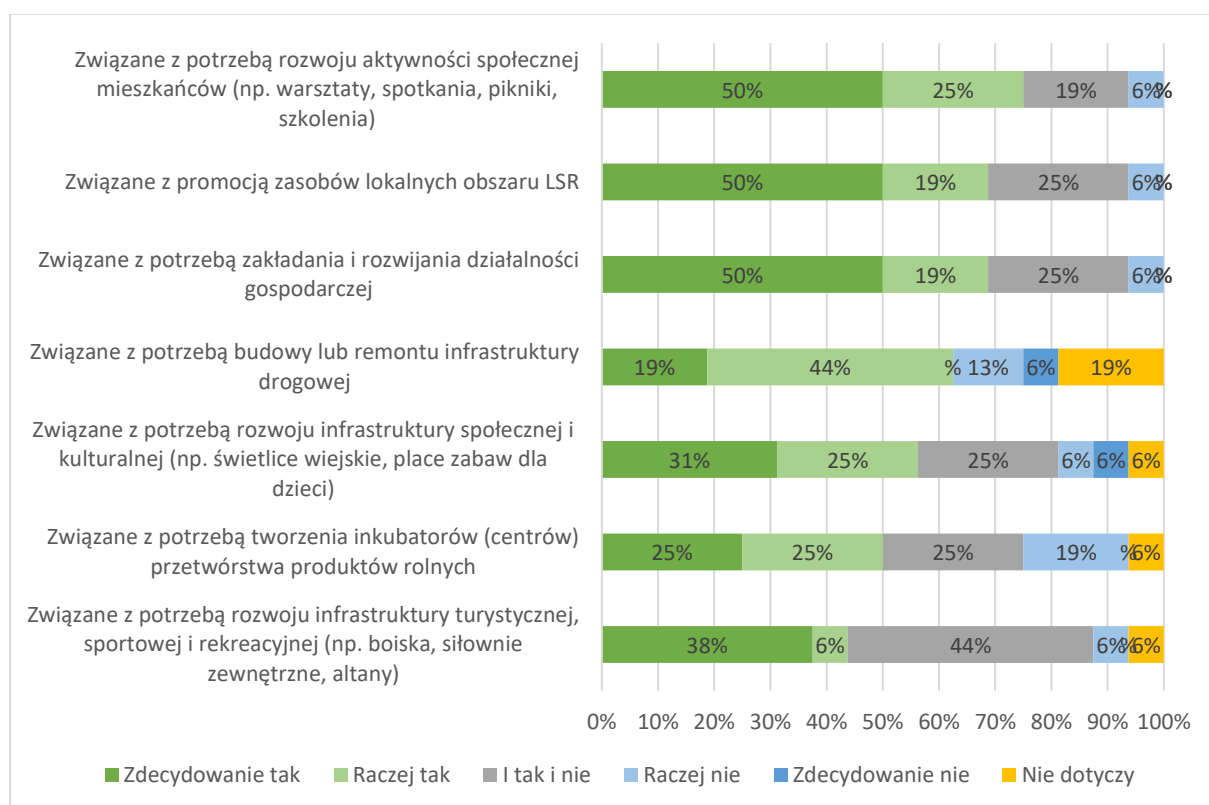
Wykres 21. Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

Źródło: badania własne

Oceny ankietowanych w kwestii skuteczności realizowanych w LGD naborów wniosków są zróżnicowane; zdaniem respondentów nabory wniosków najbardziej pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z potrzebą rozwoju aktywności społecznej mieszkańców (75% pozytywnych wskazań). 68,8% osób uważa, że nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów związanych z potrzebą zakładania i rozwijania działalności gospodarczej oraz z promocją zasobów lokalnych obszaru LSR. 19% ankietowanych jest zdania, że nie rozwiązano problemów związanych z potrzebą budowy lub remontu infrastruktury drogowej (odpowiedzi “raczej nie” i “zdecydowanie nie”) oraz z tworzeniem inkubatorów (centrów) przetwórstwa produktów rolnych (odpowiedzi “raczej nie”).

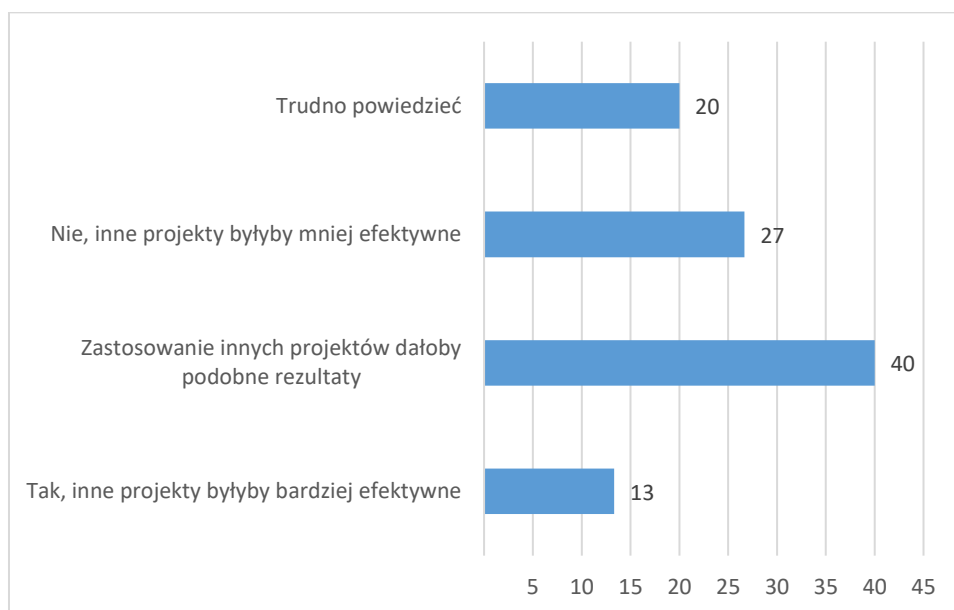
Wykres 22. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z:

Źródło: badania własne

40% badanych uważa, że zastosowanie innych projektów dałoby podobne rezultaty, a 13% - że byłyby one bardziej efektywne. Przeciwnego zdania jest 27% respondentów, natomiast co piątej osobie trudno jest zająć stanowisko w tej kwestii.

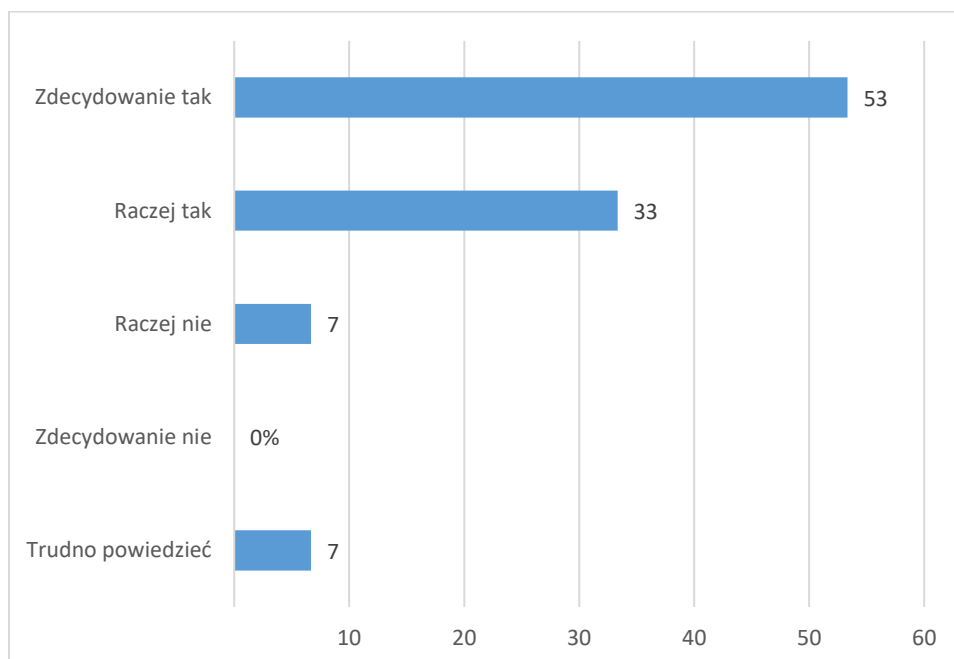
Wykres 23. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Źródło: badania własne

Według ankietowanych środki finansowe przeznaczone na wdrażanie LSR zostały wydane z korzyścią dla społeczności - 53% respondentów zdecydowanie zgadza się z tym stwierdzeniem, a co trzecia osoba uważa, że raczej tak było. 7% badanych ma w tej sprawie inne zdanie i twierdzi, że środki finansowe raczej nie zostały wydane efektywnie.

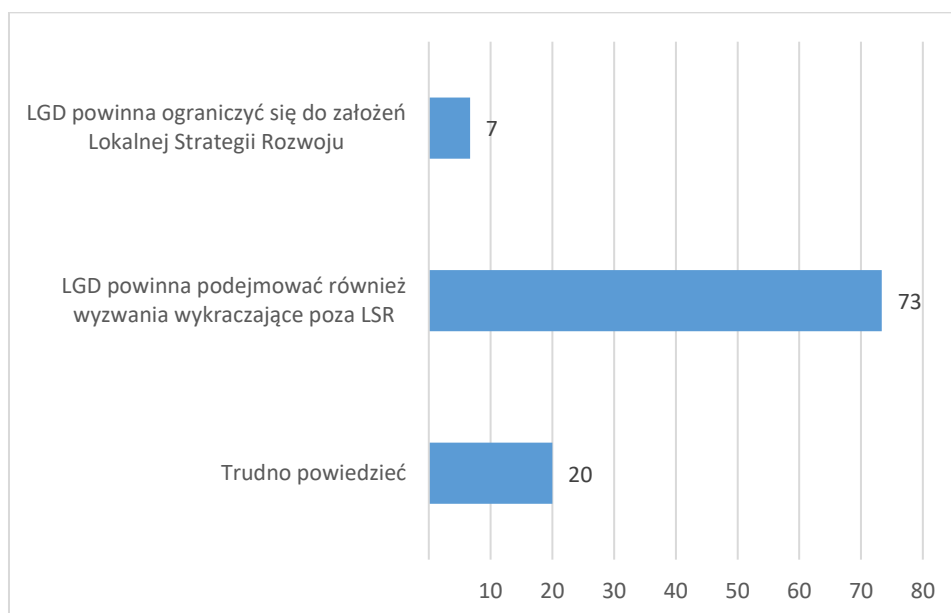
Wykres 24. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Źródło: badania własne

73% ankietowanych twierdzi, że Lokalna Grupa Działania powinna podejmować dodatkowe działania, wykraczające poza LSR w celu rozwiązania problemów społecznych mieszkańców. Według 7% respondentów LGD powinna ograniczyć się do założeń Lokalnej Strategii Rozwoju, natomiast co piąty badany na zadane pytanie odpowiedział "trudno powiedzieć".

Wykres 25. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Źródło: badania własne

Doradztwo biura LGD

LGD świadczy usługi bezpłatnego doradztwa na rzecz osób i podmiotów zainteresowanych wsparciem finansowym w ramach LSR. Porady, po uprzednim telefonicznym lub mailowym ustaleniu terminu, udzielane są osobom ubiegającym się o wsparcie finansowe, jak i beneficjentom w trakcie realizowanych projektów. W trakcie spotkania udzielane są informacje na temat możliwości uzyskania dofinansowania oraz koniecznych do spełnienia warunków. W ramach prowadzonych naborów, Stowarzyszenie pomaga w wypełnianiu dokumentów związanych z przygotowaniem wniosku. LGD udziela również porad beneficjentom w zakresie dopełnienia obowiązków informacyjnych, wynikających z zawartych umów.

Tabela 13. Doradztwo w liczbach

liczba świadczonych usług	2016	51
	2017	134
	2018	61
	2019	66
	2020	49
	2021	14
	Razem	375

Źródło: dane LGD

Plan komunikacji i plan szkoleń

Stowarzyszenie LGD Czarnoziem na Soli prowadziło szkolenia dla pracowników LGD. W okresie 2016 – 2021 przeprowadzono łącznie 54 szkolenia dla 174 uczestników. Szkolenia dotyczyły zasad wdrażania LSR, zamówień publicznych, oceny wniosków PROW, zasad opracowywania biznesplanów. Pracownicy nabyli umiejętności w zakresie prowadzenia doradztwa, realizacji projektów grantowych oraz ewaluacji i monitoringu LSR.

Tabela 14. Szkolenia dla pracowników LGD

	liczba szkoleń	liczba uczestników	liczba osobodni
2016	18	50	55
2017	14	38	48
2018	10	40	44
2019	7	24	24
2020	3	14	14
2021	2	8	8
suma	54	174	193

Źródło: dane LGD

LGD prowadziła również szkolenia dla organów LGD. W okresie 2016 – 2021 przeprowadzono łącznie 25 szkoleń dla 256 uczestników. Szkolenia dotyczyły zasad przyznania pomocy w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju, zasad wypełnienia wniosków oraz prowadzenia operacji. Członkowie Zarządu i Rady LGD podnosili kompetencje w zakresie kryteriów wyboru operacji, a także monitoringu i ewaluacji LSR,

Tabela 15. Szkolenia dla organów LGD

	liczba szkoleń	liczba uczestników	liczba osobodni
2016	1	10	10
2017	8	95	114
2018	8	66	62
2019	6	60	60
2020	2	14	14
2021	1	11	11
suma	25	256	271

Źródło: dane LGD

Ogólnym celem działań komunikacyjnych było zainteresowanie społeczności Lokalną Grupą Działania, zwiększenie świadomości na temat projektów realizowanych ze środków LSR, a także motywacja beneficjentów i mieszkańców do składania wniosków. Za cel główny prowadzonej komunikacji uznano rozpowszechnianie informacji o przeprowadzanych konkursach, zasadach przyznawania pomocy, kryteriach oceny i zasadach wyboru operacji. Do celów szczegółowych zaliczono rozpowszechnianie informacji o LGD, dostarczenie informacji o wdrażaniu LSR oraz o zrealizowanych projektach. Grupami docelowymi komunikacji byli wszyscy mieszkańcy obszaru LGD, w podziale na beneficjentów i potencjalnych beneficjentów oraz grupy defaworyzowane, w tym osoby młode, starsze, niepełnosprawne, kobiety, osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym.

Działania aktywizacyjne i animacyjne to zdecydowanie wyróżnik LGD „Czarnoziem na Soli”. Do końca 2021 LGD współorganizowało 92 wydarzenia (festyny, pikniki, rajdy, biegi, turnie, pokazy, targi, festiwale itp. tj. ok 20 w każdym roku wdrażania strategii). Przeprowadzono 272 spotkania z mieszkańcami, w których wzięło udział 3145 osób.

Funkcjonowanie organów – Zarząd, Rada, Walne Zebranie Członków

Stowarzyszenie LGD Czarnoziem na Soli liczy 94 członków, w tym 64 pochodzi z sektora społecznego, 12 z gospodarczego i 18 z sektora publicznego.

W latach 2016 – 2021 ośmioosobowy Zarząd spotkał się 113 razy. Odbyło się 15 spotkań Walnego Zgromadzenia Członków (w tym sprawy sprawozdawczo – wyborcze, zmiany i aktualizacje LSR, zatwierdzenie sprawozdań, uchwalenie kryteriów wyboru operacji wraz z procedurą ustalania lub zmiany, uchwalenie procedury przeprowadzania naboru wniosków). Dziesięcioosobowa Rada LGD spotykała się 24 razy.

Tabela 16. Funkcjonowanie organów

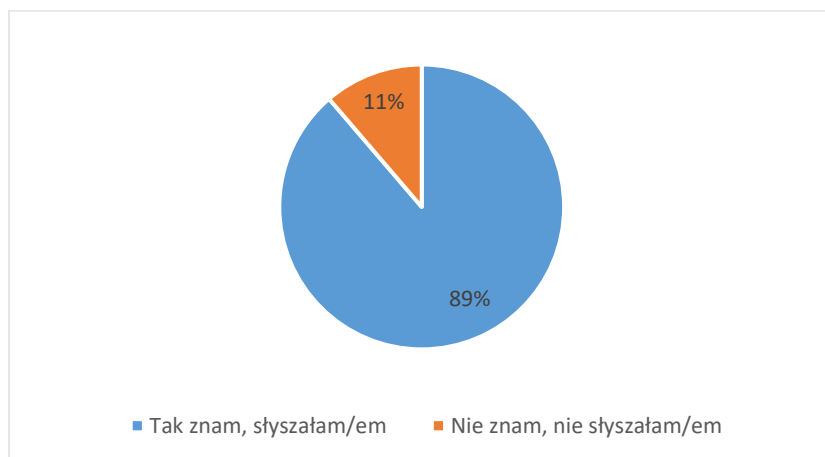
	Posiedzenia Zarządu LGD	Posiedzenia Rady LGD	WZC
2016	13		4
2017	23	3	2
2018	22	5	3
2019	18	7	4
2020	19	5	1
2021	18	4	1
suma	113	24	15

Źródło: dane LGD

Rozpoznawalność LGD

Zdecydowana większość respondentów wskazała na znajomość Lokalnej Grupy Działania Czarnoziem na Soli. Jedynie co dziewiąty z ankietowanych zaznaczył, że nie zna takiego Stowarzyszenia. Jak widać zaangażowanie LGD w działania projektowe, aktywizacyjne, animacyjne i promocyjne przyniosło pozytywny skutek.

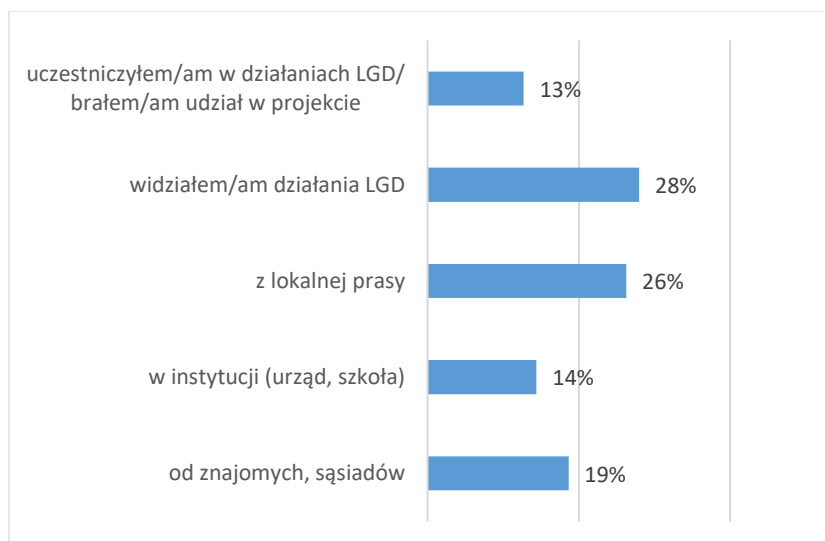
Wykres 26. Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania Czarnoziem na Soli?

Źródło: badania własne

Najczęstszym źródłem wiedzy o LGD jest znajomość działań podejmowanych przez Stowarzyszenie. Znaczna część respondentów uczestniczyła w projektach, których finansowanie pochodziło z LGD. Inne źródła pozyskiwania wiedzy o LGD to lokalne media, sąsiedzi i znajomi oraz urzędnicy i nauczyciele.

Wykres 27. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Źródło: badania własne

Inne działania LGD

Stowarzyszenie siedmiokrotnie brało udział w targach i wyjazdach studyjnych, w tym dwukrotnie były to wyjazdy zagraniczne do Niemiec i Hiszpanii. W 2016 LGD czterokrotnie uczestniczyła w targach i wyjazdach, w tym w targach żywności w Berlinie promując produkty kuchni regionalnej. W trakcie Targów pracy w Inowrocławiu Stowarzyszenie promowało działania związane z zakładaniem nowych firm oraz wspierało działania aktywizacyjne wśród osób bezrobotnych. W roku 2018 w Jajkowie odbyło się seminarium „Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność w województwie kujawsko-pomorskim – pierwsze doświadczenia”. Głównym celem seminarium było podzielenie się wrażeniami i doświadczeniami z funkcjonowania mechanizmu wdrażania przez lokalne grupy działania wielofunduszowych strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność. W 2021 odbyło się w Bładowie podobne seminarium Kujawsko-Pomorskiej Sieci Lokalnych Grup Działania pn. „Efekty wdrażania lokalnych strategii rozwoju na terenie województwa kujawsko-pomorskiego”. Uczestnicy wzięli udział w wyjeździe studyjnym, podczas którego wizytowali inwestycje zrealizowane przez przedsiębiorców na obszarze Borów Tucholskich.

Stowarzyszenie brało udział w projektach poza LSR. LGD podpisała porozumienie o współpracy z Ośrodkiem Wspierania Ekonomii Społecznej. Porozumienie ma na celu rozwój ekonomii społecznej oraz stanowi element tworzenia subregionalnej sieci współpracy OWES. W 2020 i 2021 prowadzono projekt z Fundacją Hodowców Polskiej Białej Gęsi, „Gęsina nie tylko na św. Marcina - promocja przyzagrodowego chowu, przetwórstwa oraz walorów żywieniowych gęsiny podczas targów i imprez plenerowych”. W 2021 LGD współtworzyła Lokalne Partnerstwo Wodne. Celem jest ochrona zasobów wodnych, a także zainteresowanie lokalnej społeczności problematyką racjonalnego korzystania z zasobów wody.

Stowarzyszenie LGD Czarnoziem na Soli współorganizowało lub brało udział w wielu wydarzeniach promocyjnych, w tym konferencjach na temat chowu gęsi, w celu przywrócenia zwyczaju małych hodowli przyzagrodowych polskiej Białej Gęsi. Prowadzone były Dni Otwarte Funduszy Europejskich, webinary dotyczące koncepcji Smart Villages, a także konferencja na temat programu LEADER oraz debaty i konsultacje społeczne na temat Lokalnej Strategii Rozwoju, rozwoju gospodarczego, samorządu i grup defaworyzowanych. Ciekawą inicjatywą był Bieg na 966 kilometrów, upamiętniający 1050 rocznicę Chrztu Polski.

Spośród działań promujących obszar LGD do największych inicjatyw należy zaliczyć pikniki i festiwale, w tym „Rodzinny piknik z LGD i kujawskim jadłem w tle” w Kruszwicy, VII Kujawski Festiwal Pieśni Ludowej w Inowrocławiu, „Kujawskie Nowalijki, czyli jak żyć długo, zdrowo i szczęśliwie” w Kruszwicy, „Piknik LGD z brokułem i cebulą w tle” w Dąbrowie Biskupiej.

Stowarzyszenie prowadziło szeroko zakrojone działania aktywizacyjne. W okresie 2016 – 2021 przeprowadzono łącznie 32 działania. Były to konkursy, w tym na najlepszą ozdobę

święteczną, wielkanocną, palmę wielkanocną, konkursy fotograficzne, literackie, muzyczne i plastyczne. Obyły się warsztaty rękodzielnicze, kursy szydełkowania i malowania techniką street-art. Ciekawym rozwiązaniem aktywizacyjnym był konkurs filmowy. Celem było nagranie filmu promocyjnego pokazującego zmiany, jakie zaszły na obszarze działania LGD dzięki realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych.

5.4. Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju

Realizacja rzeczowa – stan na 31.12.2021 r.

W ramach 3 celów ogólnych wyznaczonych w LSR zaplanowano 5 celów szczegółowych, 10 przedsięwzięć i 19 wskaźników produktu. Poniżej połowy wskaźników, 6 z 19 ma realizację umowy na poziomie minimum 100%. Dwa wskaźniki *Liczba nowych inkubatorów (centrów) przetwórstwa lokalnego* oraz *Liczba opracowanych koncepcji Smart Village* ma zerowy procent realizacji umowy – dane na koniec 2021 roku. Z drugiej strony wszystkie wskaźniki przedsięwzięcia *Rewitalizacja wsi na obszarze LSR do 2023 r.* mają ponad 100% wykonania umowy i płatności.

Tabela 17. Realizacja rzeczowa

Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
				Umowa	Płatności
Zakładanie nowych firm na obszarze LSR do 2023 roku	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	81	81,48% (66)	59,26 % (48)
Rozwijanie działalności gospodarczej na obszarze LSR do 2023 roku	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	sztuka	5	80% (4)	40% (2)
Tworzenie inkubatorów przetwórstwa lokalnego produktów rolnych na obszarze LSR do 2023 roku	Liczba nowych inkubatorów (centrów) przetwórstwa lokalnego	sztuka	1	0	0
Budowa lub przebudowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR do 2023 r.	liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	sztuka	34	61,76% (21)	41,18% (14)
Rewitalizacja wsi na obszarze LSR do 2023 r.	liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	sztuka	37	178,38% (66)	132,43% (49)
	powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	19,80	109,85% (21,75)	104,85% (20,76)
	długość przebudowanych dróg gminnych	km	0,2	205 % (0,41)	205% (0,41)
Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców obszaru LSR do 2023 r.	liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoba	490	100%	106,73% (523)
Funkcjonowanie LGD do 2023 r.	liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	osobodzień	220	87,73% (193)	87,73% (193)
	liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	osobodzień	300	90,33% (271)	90,33% (271)
	liczba osób/podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	osoby/podmioty	420	88,57% (372)	88,57% (372)
	Liczba spotkań / wydarzeń adresowanych do mieszkańców	sztuka	170	90% (153)	90% (153)

	liczba wydanych, opracowanych publikacji i materiałów informacyjno-promocyjnych	sztuka	10	50% (5)	50% (5)
	liczba wydarzeń promocyjnych, na których promowano działalność LGD i obszar LSR	sztuka	110	94,55% (104)	81,82% (90)
	liczba stron internetowych LGD	sztuka	1	100%(1)	100%(1)
Realizacja projektów współpracy do 2023	liczba zrealizowanych projektów współpracy	sztuka	3	33,33% (1)	0
	liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy, finansowanych w ramach LSR	sztuka	7	57,14% (4)	0
Opracowanie koncepcji Smart Village	liczba opracowanych koncepcji Smart Village	sztuka	8	0	0
Opracowanie publikacji oraz materiałów informacyjno-promocyjnych do 2023r.	liczba wspartych operacji dotyczących działań informacyjno-promocyjnych	sztuka	9	100% (9)	100% (9)

Postęp finansowy – stan na 31.12.2021 r.

Najwięcej środków w ramach EFRR wypłacono w ramach przedsięwzięcia *Rewitalizacja wsi na obszarze LSR do 2023 r.* (7,4 mln PLN) i w ramach EFRROW *Budowa lub przebudowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR do 2023 r.* (2,9 mln PLN). Do końca 2021 roku nie wypłacono jeszcze środków w trzech przedsięwzięciach dotyczących inkubatorów przetwórstwa lokalnego, projektów współpracy i opracowanie koncepcji Smart Villages.

Tabela 18. Realizacja finansowa w PLN

Nazwa przedsięwzięcia	wypłacone	zakontraktowane	pozostałe do realizacji
Zakładanie nowych firm na obszarze LSR do 2023 r.	2 880 000	1 080 000	1 329 000
Rozwijanie działalności gospodarczej na obszarze LSR do 2023 r.	302 727	235 331	261 942
Tworzenie inkubatorów przetwórstwa lokalnego produktów rolnych na obszarze LSR do 2023 r.			500 000
Budowa lub przebudowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR do 2023 r.	2 888 716	358 438	2 251 861
Rewitalizacja wsi na obszarze LSR do 2023 r.	7 413 210	1 700 252	386 538
Aktywizacja społeczno - zawodowa mieszkańców obszaru LSR do 2023 r.	2 390 844	1 409 156	
Funkcjonowanie LGD do 2023 r.	2 825 417	493 863	
Realizacja projektów współpracy do 2023 r.		70 545	379 455
Opracowanie koncepcji Smart Village			32 000
Opracowanie publikacji oraz materiałów informacyjno - promocyjnych do 2023 r.	137 654		

Opis projektów współpracy

Do końca 2021 roku Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli nie zakończyło żadnego projektu współpracy.

W 2018 cztery LGD: Czarnoziem na Soli, Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego, Dolina Wełny oraz Pałuki – Wspólna Sprawa podpisały umowę partnerską dotyczącą realizacji projektu współpracy pn. „Sąsiedzi wokół Pałuk i Kujaw”. Projekt zakładał utworzenie nowoczesnego portalu internetowego, wspólnego dla czterech obszarów LSR, służącego promocji usług turystycznych, walorów, zasobów regionalnych, przedsiębiorczości i wydarzeń bieżących na obszarze. Efektem projektu współpracy będzie również certyfikacja produktów lokalnych.

6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

Zakończenie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju przypadnie na 2022 rok. W raporcie ewaluacyjnym wykorzystano dane za 2021 roku. Mając na uwadze bardzo dynamiczną sytuację społeczno – polityczną, w tym międzynarodową trudno odpowiedzialnie odpowiedzieć, czy wszystkie wskaźniki oddziaływania zostaną uzyskane. Szczególnie w kontekście zawirowań gospodarczych. Jeden z celów ogólnych jest skoncentrowany na przedsiębiorczość, pozostałe dwa to cele związane z demografią.

CEL OGÓLNY 1	Wsparcie rozwoju gospodarczego obszaru LSR do 2023 r.			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego I	Jednostka miary	Stan początkowy 2013 rok	Plan 2022rok	Źródło danych sposób pomiaru
Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności	sztuka	-1,3	-1,2	Bank Danych Lokalnych GUS, zmienna: podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki: podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności. Ze względu na opóźnienia w publikacji danych GUS za rok końcowy przyjęto rok 2022. Sposób obliczeń: suma wartości dla poszczególnych gmin, dzielona przez liczbę

CEL OGÓLNY 2	Zwiększenie atrakcyjności obszaru LSR do 2023 r.			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego II	Jednostka miary	Stan początkowy 2013 rok	Plan 2022 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Saldo migracji na 1000 osób (ogółem)	sztuka	71	72	Bank Danych Lokalnych GUS, zmienna: ludność: saldo migracji na 1000 osób (ogółem). Ze względu na opóźnienia w publikacji danych GUS za rok końcowy przyjęto rok 2022. Sposób obliczeń: suma

				wartości dla poszczególnych gmin, dzielona przez liczbę gmin.
--	--	--	--	---

CEL OGÓLNY 3		Wzmocnienie kapitału społecznego i włączenie społeczne na obszarze LSR do 2023 r.		
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego III	Jednostka miary	Stan początkowy 2013 rok	Plan 2022 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców	sztuka	22	23	Bank Danych Lokalnych GUS, zmienna: podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki, fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców. Ze względu na opóźnienia w publikacji danych GUS za rok końcowy przyjęto rok 2022. Sposób obliczeń: suma wartości dla poszczególnych gmin,

Ocena wpływu na kapitał społeczny

Lokalna Strategia Rozwoju w opinii przedstawicieli LGD jest doskonałym narzędziem do budowy i wzmocnienia kapitału społecznego. Można uznać, że kapitał społeczny wzmocniany jest dzięki określonej sekwencji zdarzeń. Pierwsze są działania infrastrukturalne. Powstanie obiektów, czy po prostu miejsc spotkań pozytywnie wpływa na narodziny, ukonstytuowanie organizacji społecznych. Organizacje rozpoczynają prowadzenie działań animacyjnych z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury, co powoduje, że mieszkańcy zaczynają się aktywizować i wpływają na samorządy celem uzyskania kolejnego wsparcia. Tak definiowana synergia w najpełniejszym stopniu wpływa na budowę kapitału społecznego.

Przykładem rewitalizacja świetlicy w jednej z gmin. Na tym terenie organizacje społeczne praktycznie nie istniały i prowadziły bardzo ograniczone działania właśnie z powodu problemów lokalowych. Można stwierdzić, że nie występowały tam jakiegokolwiek potrzeby społeczne związane z działaniami lokalnymi. Powstanie świetlicy zaktywizowało organizacje pozarządowe, które rozpoczęły prowadzenie działań animacyjnych: pikniki, festyny, animacje, Dzień Dziecka. Odnowiona świetlica dała impuls organizacjom społecznym do dalszych działań. A te działania zaowocowały większym zaangażowaniem mieszkańców.

Ważnym elementem procesu są projekty grantowe, które dużo dają stowarzyszeniom w obszarze budowy kapitału społecznego. Aktywizacja organizacji pozarządowych oznacza w konsekwencji aktywizację mieszkańców. W obecnym okresie finansowania granty z PROW nie zostały zrealizowane. Wnioskodawcy wycofali się z projektów z powodu sytuacji pandemicznej. Granty z EFS dzięki wielofunduszowemu finansowaniu zostały zakończone.

Przedsiębiorczość

W opinii LGD wsparcie przedsiębiorców nie kończy się na projektach związanych z podejmowaniem i rozwojem przedsiębiorczości. Wszystkie projekty grantowe, które

zapewniają dodatkowe kwalifikacje mieszkańcom również wpływają pozytywnie na przedsiębiorczość.

Największe znaczenie miały trzy obszary: podejmowanie i rozwój działalności oraz inkubator produktów rolnych. Największe znaczenie ma podejmowanie działalności gospodarczej. Jest bardzo duże zainteresowanie mieszkańców tymi projektami. W tej perspektywie finansowania wsparcie otrzymało 84 przedsiębiorców. To bardzo duże zmiany na lokalnym rynku pracy. Niektórzy z beneficjentów zobowiązują się do utworzenia dwóch miejsc pracy. Przedsiębiorcy, którzy planowali otrzymać dofinansowanie na rozwój przedsiębiorstwa mieli słabsze warunki niż ci, którzy wnioskowali o podejmowanie działalności. W przypadku wniosków na rozwój przedsiębiorczości obowiązywała refundacja środków, a nie premia jak w przypadku podejmowania. Dodatkowo na początku okresu programowania, dla projektów rozwoju przedsiębiorczości, istniał obowiązek utrzymania aktualnego stanu zatrudnienia plus zatrudnienie jeszcze jednej osoby.

Inkubator przetwórstwa lokalnego został uruchomiony w 2022 roku. Inkubator cieszy się bardzo dużym zainteresowaniem społeczności, ale na efekty będzie trzeba poczekać kilka lat. Mieszkańcy pytają o możliwość przetwarzania produktów, jakie są zasady i warunki. W przyszłym roku będzie można zobaczyć pierwsze efekty. Przed uruchomieniem inkubatora przeprowadzono diagnozę społeczną, która potwierdziła zainteresowanie mieszkańców i organizacji społecznych tym rozwiązaniem.

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

LGD miało dwa bezpośrednie działania związane z wsparciem i rozwojem turystyki. Było to jedno działanie LSR (grant PROW) i jeden projekt współpracy, który zakończył się w 2022 roku. Grant PROW z powodu ograniczenia finansowania dla jednostek finansów publicznych oznaczał, że projekt przejęły organizacje pozarządowe. Powstały publikacje, w tym multimedialne i interaktywne wspierające turystykę. Było to jedyne działanie bezpośrednie.

Lokalne Kryteria Wyboru również wspierały rozwój turystyki. Dotyczyło to projektów infrastrukturalnych, np. stojaki na rowery, altanki, tablice informacyjne. W podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej premiowane były działania związane z turystyką, np. usługi noclegowe, gastronomiczne, rekreacyjne.

Prowadzona aktualnie diagnoza społeczna wskazuje, że mieszkańcy są zainteresowani działaniami wspierającymi rozwój turystyki w regionie. Przewidywalnie w kolejnej LSR znajdzie się miejsce na wsparcie tego obszaru.

Grupy defaworyzowane

Działania LGD poprawiły sytuację osób defaworyzowanych, szczególnie kobiet i osób młodych. Obie grupy sięgają po dedykowane działania i korzystają z dofinansowania. Trudno powiedzieć, że to rozwiąże niekorzystną sytuację kobiet na rynku pracy, ale daje kobietom dużo nowych narzędzi, szczególnie w przypadku podejmowania działalności gospodarczej.

Słabością projektów EFS było to, że koncentrowały się wyłącznie na wsparciu osób defaworyzowanych. Dzięki tym działaniom deficyty były niwelowane. Jednak założenie EFS, by koncentrować się na wsparciu wyłącznie dla tej grupy, oznacza czasami stygmatyzację defaworyzowanych. Konieczne jest większe otwarcie, integracja i włączanie większych grup osób. Nie zmienia to bardzo pozytywnych rezultatów wsparcia grup defaworyzowanych. Poprawiły się wskaźniki efektywności zatrudnienia, zwiększyła się satysfakcja seniorów. Zakładane wskaźniki rezultatu często są przekraczane.

Innowacyjność

Innowacyjność była kryterium punktowanym w ramach oceny i wyboru operacji. Wszyscy wnioskodawcy starali się uzyskać dodatkowe punkty za innowacyjność. Nie wszyscy uzyskali punkty za innowacyjność. LGD stosowało liberalne podejście do oceny kryterium innowacyjności. Jeśli powstawało coś, czego nie było lub jest nową technologią na obszarze LGD, to było uznawane za innowacyjne. Największe znaczenie kryterium innowacyjności miało w projektach podejmowania działalności gospodarczej oraz w utworzeniu inkubatora przedsiębiorczości, który może zostać uznany za innowacyjny w skali kraju.

Projekty współpracy

LGD nie realizuje projektów współpracy zgodnie z Lokalną Strategią Rozwoju. Możliwość wzrostu budżetu na projekty współpracy spowodował zmianę podejścia. Stowarzyszenie zdecydowało się na realizację inwestycji, których nie planowało wcześniej.

W opinii LGD jest to jedno z fajniejszych i przydatnych narzędzi dla funkcjonowania i rozwoju Lokalnej Grupy Działania. Stowarzyszenie realizując projektu współpracy staje się wnioskodawcą, a nie jak w przypadku innych operacji, w trakcie których pełni rolę administracyjną. Zmiana perspektywy pozwala na lepsze zrozumienie wnioskodawców uczestniczących w regularnych naborach.

LGD bardzo dużo się uczy prowadząc projekty współpracy. Szczególnie pracując z innymi LGD, w tym ze stowarzyszeniami z innych województw. Projekt współpracy staje się płaszczyzną do poznania rozwiązań organizacyjnych funkcjonujących na innych obszarach. Jest to miejsce do dzielenia się wspólnymi pomysłami i wartościami.

Ocena funkcjonowania LGD

LGD dobrze ocenia współpracę z samorządami. Nie zdarza się by samorzady odmówiły współpracy lub przekazania informacji. Współpraca z samorządami jest częścią planu komunikacji. LGD bardzo intensywnie współpracuje z samorządami. W okresach półrocznych organizowanych jest nawet do 30 spotkań informacyjno – konsultacyjnych z samorządami. Dodatkowo odbywa się 10 pikników.

LGD nie ma zasobów by samodzielnie prowadzić działania aktywizacyjne i uczestniczy w imprezach organizowanych przez samorzady. Stowarzyszeniu zależy na dobrej komunikacji ze społecznością. Z tego powodu LGD jest aktywne na portalach społecznościowych.

Ocena procesu wdrażania

Problemem LGD jest rezygnacja beneficjentów z podpisania umowy o dofinansowanie. W opinii beneficjentów proces otrzymania dofinansowania jest zbyt długi. Dla niektórych wnioskodawców, szczególnie tych związanych z dużymi miastami (Toruń, Bydgoszcz) proces uzyskania dofinansowania prowadzony jest zbyt wolno jak na warunki komercyjne. Wnioskodawcy nie chcą zrozumieć, że dofinansowanie nie jest mechanizmem tylko procesem. Stowarzyszenie w rozmowach z wnioskodawcami informuje o długim czasie trwania całości procesu. Informuje klientów, że jeśli nabór odbywa się w tym roku to pieniądze będą dopiero w kolejnym.

Przedstawiciele LGD obawiają się większej liczby rezygnacji w związku z sytuacją gospodarczą. Prowadzony aktualnie nabór (wnioski zostały złożone wiosną) jeszcze nie zostało oceniony w UM. Umowy zostaną prawdopodobnie podpisane w przyszłym roku, co przy szybkim wzroście cen, w tym cen na usługi i produkty budowlane, może oznaczać, że beneficjenci zrezygnują z prowadzenia operacji. Rozwiązaniem byłoby stworzenie mechanizmu pozwalającego beneficjentom ubiegać się o dodatkowe fundusze. Dodatkowe wsparcie byłoby różnicą między kwotą dofinansowania, a obecnym kosztem rynkowym usług lub produktów.

Procedury w opinii przedstawicieli stowarzyszenia są zrozumiałe. Zasada konkursu jest oczywista dla wszystkich beneficjentów. Sposób organizacji oraz poziom szczegółowości wniosków i biznesplanów jest zbyt szczegółowy i niejasny dla wnioskodawców. Najważniejsze jest to, czy biznesplan wskazuje zysk lub stratę. Czasami można wspierać wnioski, które nie są rentowne w pierwszym okresie finansowania. W tym czasie przedsięwzięcie jest finansowane przez właściciela, a biznes będzie rentowny w kolejnych latach. Taki projekt powinien zdaniem LGD otrzymać dofinansowanie.

Ważnym ograniczeniem w prowadzeniu naborów jest długość procesu oceny przez Radę LGD. Łączny czas na weryfikację wniosku i przeprowadzenie naboru to 60 dni od daty złożenia wniosku. Bieg terminu nie jest zatrzymywany nawet przy uzupełnianiu i weryfikacji wniosków. Przy dużych naborach ten okres jest zbyt krótki, również z tego powodu, że Rada LGD ma charakter ekspercki, a jej członkowie poza LGD wykonują swoje obowiązki zawodowe.

Kryteria oceny nie są tak dobre by wybierać najlepsze wnioski. Przykładem wniosek jednego z naborów. Wnioskodawca chciał uzyskać dodatkowe punkty za ekologię w projekcie usług szkoleniowych z finansów i ochrony danych osobowych. Szkolenia miałyby być organizowane w trakcie przejazdów na rowerach elektrycznych - jazda rowerem umożliwia ładowanie urządzeń elektrycznych wykorzystywanych w trakcie szkolenia. Zdaniem LGD w kryteriach nie ma informacji, które pozwoliłyby i wnioskodawcom i Radzie LGD ograniczać tak fantastyczne pomysły.

Wartość dodana podejścia LEADER

LGD chwali współpracę z przedsiębiorczymi, szczególnie z tymi, którzy w przeszłości starali się o pozyskiwanie dotacji z różnych źródeł. Taki przedsiębiorca wie, że dotacja nie polega na tym, że dostaje się pieniądze na jakieś działanie, ale że dostaje się pieniądze na działanie, które i tak chce się zrobić. Często pokutuje podejście, że jeśli są pieniądze do uzyskania to należy o takie pieniądze się starać. Przedsiębiorcy, którzy rozumieją zasady funkcjonowania dotacji są bardziej profesjonalni. Planują swoje przedsięwzięcia z uwzględnieniem swoich możliwości i ram dofinansowania. Dzięki takiej postawie świadczone usługi charakteryzują się większą jakością.

Beneficjenci często nie rozumieją zasad funkcjonowania finansowania w ramach projektów unijnych. LGD stara się utrzymywać stały kontakt z przedsiębiorcami. Świadcząc usługi doradcze i wspierając firmy w całym procesie finansowania, od otrzymania funduszy, poprzez rozliczenia i zamknięcie projektu.

Stowarzyszenie efektywnie współpracuje z organizacjami pozarządowymi. Rozliczenie z sukcesem pierwszego wniosku skutkuje ubieganiem się o dofinansowanie na inne projekty. Organizacje nauczyły się funkcjonować w środowisku projektów finansowanych z różnych źródeł. Uczestnictwo organizacji pozarządowych w naborach znacznie zwiększa stopień profesjonalizacji w tym zakresie.

Zdaniem przedstawicieli LGD dotychczasowe działania Stowarzyszenia spowodowały zmiany w funkcjonowaniu organizacji społecznych i w podejściu mieszkańców. Efektem projektów grantowych jest większe zaangażowanie społeczne i są podejmowane próby zrobienia czegoś więcej. Przede wszystkim zwiększyła się liczba osób i organizacji, które starają się uzyskać dofinansowanie na różne projekty. Organizacje i mieszkańcy są coraz lepiej zorganizowani, otwarci i samodzielni w dążeniu do stawianych sobie celów. Przykładem wyjazd studyjny do muzeum. W projekcie grantowym wszystko było opłacone, od transportu przez catering. Brak środków spowodował, że zainteresowani potrafili się zorganizować, oszacować minimalne koszty wyjazdu (wyłącznie bilety, ograniczenie kosztów transportu i wyżywienia).

Stowarzyszenie bardzo dobrze ocenia współpracę z Urzędem Marszałkowskim. Kontakt z opiekunami projektów jest bardzo dobry. Jest bardzo duże zrozumienie i wsparcie w

kontaktach z UM. Kontakty przebiegają w atmosferze wsparcia i życzliwości. Jedynym mankamentem jest długi czas oczekiwania na ocenę wniosków. Ten problem mógłby zostać rozwiązany.

Na obszarze funkcjonowania LGD istnieje nieformalna sieć lokalnych grup działania. Nieformalny wymiar sieci powoduje, że możliwości organizacji są mniejsze niż gdyby sieć była sformalizowana. Mimo wszystko należy uznać istnienie obecnej sieci za korzystne. Należy też docenić osoby angażujące się w tę działalność.

7. Podsumowanie, wnioski i rekomendacje

Partnerstwo działa w bardzo dobry sposób. Zasada trójsektorowości jest stosowana, ale wyraźnie można zauważyć dysproporcje pomiędzy poszczególnymi sektorami. Zdecydowanie najsilniejszą pozycję w Stowarzyszeniu mają samorządy. Dzięki zasobom finansowym i kadrowym są oparciem dla LGD, a systematyczna współpraca jest na bardzo wysokim poziomie. Dzięki działaniom promocyjnym i aktywizacji LGD utrzymuje stały kontakt z NGO, ale wydaje się, że stosując dodatkowe narzędzia można tę współpracę podnieść na wyższy poziom (między innymi poprzez szersze zastosowanie grantów z PROW). W przypadku przedsiębiorców współpraca jest niższym poziomie, mimo że część beneficjentów uczestniczy w działaniach LGD i wspiera Stowarzyszenie w aktywizacji i promocji. Rekomendacją jest zaplanowanie narzędzi szerszego i systematycznego włączania w działania LGD organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców.

Postęp rzeczowy i finansowy pozwala zidentyfikować na jakim etapie realizacji strategii jest LGD na koniec 2021 roku. Ważne i kosztochłonne operacje w ramach rozwoju ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej zostały zrealizowane. Większość wskaźników powiązanych z funduszami RPO jest zrealizowana, a niektóre znacząco przekraczają 100%. Nabory na aktywizację społeczno-zawodową, kluby młodzieżowe, rozwój ekonomii społecznej oraz działania liderów lub animatorów aktywności lokalnej oraz obywatelskiej rozstrzygnięte na początku 2022 roku pozwolą na osiągnięcie wszystkich wskaźników. Nabory dotyczące przedsiębiorczości z PROW, ale również te obejmujące infrastrukturę spotykają się z zainteresowaniem wnioskodawców ale sytuacja gospodarcza, inflacja i problemy z zaopatrzeniem sprawiają, że trudno będzie utrzymać pełną realizowalność wszystkich operacji. Szczególnie istotne jest w tym przypadku utrzymanie terminów rozpatrywania wniosków, ale rekomendacja ta powinna być kierowana do Urzędu Marszałkowskiego.

Budowanie kapitału społecznego to jeden z celów działania wszystkich Lokalnych Grup Działania. LGD „Czarnoziem na Soli” realizowała to zadanie kilkom metodami. Najważniejszą metodą jest aktywizowanie społeczne mieszkańców. Organizacja i uczestnictwo w imprezach dla mieszkańców, festyny, pikniki, rajdy, biegi, turnie, pokazy, targi, festiwale to najlepsze sposoby na wzmocnienie społecznego potencjału mieszkańców i lokalnych liderów (LGD do końca 2021 roku współorganizowała 92 takie wydarzenia i 272 spotkania z mieszkańcami). Wszystko to sprawia, że LGD jest mocno zakorzeniona w oddolnych inicjatywach i zna potrzeby mieszkańców obszaru. Drugim i trzecim sposobem były granty realizowane w ramach funduszy EFS i PROW. Warto również podkreślić pośrednią rolę infrastruktury społecznej i kulturalnej w budowaniu kapitału społecznego. Rekomendacją na kolejny okres

programowania jest utrzymanie determinacji i zapału we wspieraniu oddolnych inicjatyw społecznych.

Wspieranie przedsiębiorczości to jeden z zasadniczych celów strategii. Stowarzyszenie podejmowało różnorodne przedsięwzięcia w tym zakresie. W ramach PROW przyznawano premie na podejmowanie działalności gospodarczej oraz wspierano już istniejące przedsięwzięcia. Ważnym czynnikiem wsparcia dla sektora gospodarczego było utworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego wspomagający rolników i przedsiębiorców z obszaru objętego LSR. Długi i wymagający determinacji, ze strony LGD, proces tworzenia inkubatora został zakończony w 2022 roku. Działania kierowane były również do osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy poprzez wspieranie osób biernych zawodowo. Wszystkie te działania walczyły przyczyniły się do budowania kapitału społecznego w zakresie przedsiębiorczości.

Ciekawe i pozwalające na dużą dozę własnej inicjatywy projekty współpracy to ważne narzędzie w działaniach LGD. Niestety nasilenie prac związane z bieżącym funkcjonowaniem sprawiły, że dwa projekty współpracy zostały zaplanowane dopiero z końcem realizacji strategii. Mimo podpisania umowy w 2018 roku nie udało się do tej pory rozliczyć nawet pierwszego z nich. Wydaje się, że usprawnienie działań LGD w tym zakresie może przynieść pozytywne skutki.

Biuro LGD pełni najważniejszą rolę w realizacji strategii. Pracownicy organizują nabory wniosków, udzielają doradztwa, prowadzą szkolenia, wspierają Radę w weryfikacji i ocenie wniosków, prowadzą dokumentację, realizują plan komunikacji i plan szkoleń, prowadzą projekty współpracy, animują społeczność i organizują pracę organów statutowych LGD. Wszystko to spotyka się wysoką oceną zarejestrowaną zarówno w ankietach prowadzonych z wnioskodawcami jak i wywiadach indywidualnych. Nie ma wątpliwości, że władze LGD powinny doceniać zaangażowanie i wysiłek pracowników biura, zarówno w postaci materialnej jak i podnoszenia kompetencji oraz pozostałych warunków pracy.

Prowadzenie strategii wielofunduszowej to zwiększenie atrakcyjności oferty jaką dysponuje LGD. Wiąże się to także z pomnożeniem obowiązków administracyjnych związanych z obsługą trzech funduszy. Początkowe trudności koordynacyjne ze strony Urzędu Marszałkowskiego sprawiły, że praca biura była szczególnie trudna. Z biegiem czasu pracownicy LGD poznali specyfikę programów i poszczególnych procedur. Cały czas problemem pozostaje jednak brak systemu bieżącego monitorowania i systematycznych danych zwrotnych obrazujących postępy we wdrażaniu LSR po stronie Samorządu Województwa. Z uwagi na fakt, iż umowy zawiera i rozlicza UM, a dane o tych działaniach nie wpływają do LGD w czasie rzeczywistym to trudno jest planować realizację kolejnych naborów.

Ewaluacja końcowa wymagała od wszystkich członków Stowarzyszenia wyjątkowej pracy. Krótki czas realizacji badań sprzyjał kumulowaniu działań. Niemniej wsparcie i zaangażowanie władz LGD, pracowników i członków LGD zapewniło sukces realizacji wszystkich założonych działań. Na koniec należy jeszcze raz podziękować wszystkim, którzy wnieśli wkład w powstanie tego opracowania, czy to poprzez przygotowanie dokumentów, zestawień, uczestnictwo w wywiadach grupowych i indywidualnych, czy też poprzez wypełnianie anonimowych ankiet.

8. Spis tabel i wykresów

Wykresy

Wykres 1. Procent ankiet z poszczególnych gmin	12
Wykres 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?	21
Wykres 3. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”? ...	22
Wykres 4. Ocena gminy na wymiarach	23
Wykres 5. Opinie na temat zaangażowania w funkcjonowania gminy	24
Wykres 6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?.....	25
Wykres 7. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?	25
Wykres 8. Powody zmiany miejsca zamieszkania	26
Wykres 9. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?	26
Wykres 10. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?.....	27
Wykres 11. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?.....	27
Wykres 12. Czy Pan/i zdaniem szkolenia, spotkania, festyny cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?.....	28
Wykres 13. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?	29
Wykres 14. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? 30	
Wykres 15. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD	31
Wykres 16. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD.....	32
Wykres 17. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach	33
Wykres 18. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?.....	34

Wykres 19. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?	35
Wykres 20. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców? 36	
Wykres 21. Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?	36
Wykres 22. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z:.....	37
Wykres 23. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?	38
Wykres 24. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)? 39	
Wykres 25. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?	40
Wykres 26. Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania Czarnoziem na Soli?	43
Wykres 27. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?.....	43

Tabele

Tabela 1. Ludność ogółem	14
Tabela 2. Saldo migracji w ruch wewnętrznym i zewnętrznym	14
Tabela 3. Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem	15
Tabela 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego	16
Tabela 5. Wydatki budżetów gmin na jednego mieszkańca (w złotych).....	16
Tabela 6. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.....	17
Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej ogółem	18
Tabela 8. Podmioty wpisane do REGON na 10 tys. ludności.....	18
Tabela 9. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.....	19
Tabela 10. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	19
Tabela 11. Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice.....	20

Tabela 12. Bezrobotni zarejestrowani ogółem.....	21
Tabela 13. Doradztwo w liczbach	40
Tabela 14. Szkolenia dla pracowników LGD	41
Tabela 15. Szkolenia dla organów LGD.....	41
Tabela 16. Funkcjonowanie organów.....	42
Tabela 17. Realizacja rzeczowa	45
Tabela 18. Realizacja finansowa w PLN	46

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania

Narzędzia badawcze

9.1. Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:

1. Jak wnioskodawca dowiedział się o konkursie, skąd pochodzi wiedza o LGD i jak jest ona znacząca;
2. Pomysł na projekt - skąd pochodził, czy ktoś pomagał w konceptualizacji, czy wynajmowano firmę lub osobę do pomocy w opracowaniu wniosku;
3. Zakres pomocy ze strony LGD, doświadczenia związane z doradztwem;
4. Znajomość wniosku i procedury, trudności z wypełnianiem wniosku;
5. Ocena wniosku w LGD, doświadczenia i opinie o kryteriach oraz ocenie przez Radę LGD;
6. Proces administracyjny po dokonaniu wyboru operacji do dofinansowania;
7. Ogólna ocena kontaktów z LGD w czasie opracowania wniosku, oceny i wyboru oraz realizacji
8. Podejście kontrfaktyczne: czy jeszcze raz spróbowałby wnioskować do LGD;
9. Podejście kontrfaktyczne: czy zrealizował pomysł mimo braku dofinansowania (dla osób, które nie uzyskały dofinansowania)
10. Podsumowanie i ogólne opinie o trudnościach i dobrych stronach procesu.

9.2. Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:

1. Czy w Pana/Pani gminie ludzie są aktywni. Czy jest dużo organizacji pozarządowych?
 - a. Czy działania LGD w jakiś sposób wpływają na rozwój aktywności społecznej mieszkańców (kapitału społecznego)?
2. Czy ludzie są w tej gminie przedsiębiorczy. Czy dla rozwoju obszaru lepsze są środki na podejmowanie czy na rozwój działalności gospodarczej?
3. A jak już rozmawiamy o ludziach, którzy tu mieszkają. W jakiej grupie należałoby szukać ludzi, którzy sobie nagorzej radzą. Takich którzy wymagają najpilniejszej pomocy? (młodzież, seniorzy, niepełnosprawni)
4. Jeśli chodzi o kulturę i turystykę. Czy działania LGD jakoś wpłynęły na rozwój obszaru w tej dziedzinie?
5. Przejdźmy teraz do tego jak działa LGD. Jak wygląda komunikacja i współpraca pomiędzy gminami a LGD.
6. Czy ta współpraca pozwala działać efektywnie? Jak duży wpływ na to co robi i jak działa LGD mają władarze gmin partnerskich?
7. Czy LGD dobrze widać w gminach. Czy pojawia się na dożynkach, organizuje konkursy, wyjazdy. Czy mieszkańcy wiedzą, że taka organizacja działa tu na obszarze.
8. W czym należałoby szukać największej zalety istnienia LGD?
9. Czy jest coś co można by poprawić w działaniach LGD?

9.3. Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD

Ocena funkcjonowania

Szanowni Państwo,

głównym celem funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania jest realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 opracowanej wspólnie z mieszkańcami naszego regionu. Strategia ta realizowana jest przez szereg przedsięwzięć, których zadaniem jest rozwiązywanie potrzeb mieszkańców.

W ramach podsumowań wdrażania programu oraz wypełniając zapisy zawarte w Strategii przygotowaliśmy ankietę. Zarówno podczas tworzenia dokumentu jak i teraz Państwa zdanie jest dla nas niezmiernie istotne.

Wszystkie dane pozyskane w ramach tej ankiety będą traktowane poufnie, a analizy dotyczyć będą jedynie uogólnionych opinii.

Prezes LGD

1. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? LGD działa:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Bardzo dobrze
2. Raczej dobrze
3. I dobrze i źle
4. Raczej źle
5. Bardzo źle
6. Trudno powiedzieć

2. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Godziny pracy biura LGD są dogodne dla klientów				
2.	Strona internetowa zawiera aktualne informacje				
3.	Odpowiedzi na wiele pytań można uzyskać telefonując do biura LGD				
4.	Łatwo umówić się na spotkanie z pracownikami biura LGD				

3. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Pracownicy mają wiedzę odpowiednią do wykonywanej pracy				
2.	Pracownicy z zaangażowaniem wykonują swoje obowiązki				
3.	Pracownicy udzielają rzetelnych informacji i porad				
4.	Pracownicy są mili i uprzejmi				

4. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Raczej dobrze	I dobrze i źle	Raczej źle	Bardzo źle	Trudno powiedzieć
1.	prowadzenie doradztwa						
2.	organizacja naborów wniosków						

3.	pozyskiwanie dodatkowych funduszy zewnętrznych						
4.	informowanie członków LGD o funkcjonowaniu LGD						
5.	prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych dla mieszkańców						
6.	współpraca z innymi LGD						

5. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 najważniejsze kanały pozyskiwania informacji**

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Bezpośrednie kontakty z Władzami LGD
2. Bezpośrednie kontakty z pracownikami Biura
3. Walne zebranie członków
4. Oficjalna strona internetowa LGD
5. Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w miejscowościach na terenie LGD
6. Portale społecznościowe
7. Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów
8. Informacja bezpośrednia w siedzibie (biurze) LGD
9. Punkty informacyjno-konsultacyjne (spotkania, stoisko na imprezach)
10. Inne sposoby. Jakie?

6. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Ankieta papierowa
2. Ankieta elektroniczna
3. Kontakt bezpośredni z przedstawicielem LGD
4. Kontakt mailowy
5. Kontakt telefoniczny
6. Kontakt poprzez portal społecznościowy (np. czat z pracownikiem LGD)

7. Panel dyskusyjny po zakończeniu szkoleń i spotkań (możliwość zadawania pytań, zgłaszania uwag)
8. Inny, jaki?

7. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców? **Proszę wskazać nie więcej niż 3 najważniejsze źródła.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Z własnego doświadczenia
2. Z rozmów z mieszkańcami
3. Z rozmów z samorządowcami, członkami organizacji pozarządowych itp.
4. Z mediów (lokalna prasa, telewizja, radio)
5. Z Internetu (portale, wortale, fora dyskusyjne)
6. Z badań społecznych i analiz gospodarczych
7. Z innych źródeł (jakich?)

8. Czy nabory wniosków ogłaszane przez Lokalną Grupę Działania odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Idealnie wpisywały się w potrzeby mieszkańców
2. W większości przypadków wpisywały się w potrzeby mieszkańców
3. Często mijają się z potrzebami mieszkańców
4. Prawie w ogóle nie odpowiadały na potrzeby mieszkańców
5. Trudno powiedzieć

9. Jakie są najważniejsze problemy społeczne mieszkańców regionu (Pana/Pani gminy)? Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

10. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych?

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	I tak i nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Nie dotyczy
1.	Związane z potrzebą zakładania i rozwijania działalności gospodarczej						
2.	Związane z potrzebą budowy lub remontu infrastruktury drogowej						
3.	Związane z potrzebą rozwoju infrastruktury społecznej i kulturalnej (np. świetlice wiejskie, place zabaw dla dzieci)						
4.	Związane z potrzebą rozwoju infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej (np. boiska, siłownie zewnętrzne, altany)						
5.	Związane z potrzebą rozwoju aktywności społecznej mieszkańców (np. warsztaty, spotkania, pikniki, szkolenia)						
6.	Związane z promocją zasobów lokalnych obszaru LSR						
7.	Związane z potrzebą tworzenia inkubatorów (centrów) przetwórstwa produktów rolnych						
8.	Związane z potrzebą włączenia społecznego mieszkańców (kluby młodzieżowe, zajęcia						

dla seniorów, kursy, szkolenia i staże zawodowe)							
--	--	--	--	--	--	--	--

11. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Zdecydowanie nie
5. Trudno powiedzieć

12. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak, inne projekty byłyby bardziej efektywne
2. Zastosowanie innych projektów dałoby podobne rezultaty
3. Nie, inne projekty byłyby mniej efektywne
4. Trudno powiedzieć

13. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. LGD powinna ograniczyć się do założeń Lokalnej Strategii Rozwoju
2. LGD powinna podejmować również wyzwania wykraczające poza LSR
3. Trudno powiedzieć

14. Co jeszcze mogła by zrobić LGD, aby skuteczniej rozwiązywać problemy społeczne?

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę o podanie kilku informacji o sobie, wyłącznie w celach statystycznych

15. W której gminie Pan(i) mieszka?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Dąbrowa Biskupia
2. Gmina Gniewkowo
3. Gmina Inowrocław
4. Gmina Janikowo
5. Gmina Kruszwica
6. Gmina Pakość
7. Gmina Rojewo
8. Gmina Złotniki Kujawskie

16. Płeć

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

17. Do jakiej kategorii wiekowej może się Pan(i) zaliczyć?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. od 18 do 25 lat
3. od 26 do 35 lat
4. od 36 do 50 lat
5. więcej niż 50 lat

18. Jestem:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Rolnikiem
2. Członkiem organizacji społecznej (stowarzyszenie, fundacja, KGW lub OSP)
3. Przedsiębiorcą
4. Reprezentantem podmiotu z sektora publicznego (gmina, dom kultury)
5. Żadne z powyższych

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.4. Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD

Poziom satysfakcji mieszkańców

Zapraszamy Państwa – mieszkańców naszego regionu do wyrażenia opinii na temat warunków życia w naszej gminie.

Ankieta jest anonimowa a jej wyniki posłużą wyłącznie temu, aby dostosować Lokalną Strategię Rozwoju do potrzeb mieszkańców i regionu.

Serwis nie zbiera w sposób automatyczny żadnych informacji, z wyjątkiem informacji zawartych w plikach cookies .Pliki cookies (tzw. "ciasteczka") stanowią dane informatyczne, w szczególności pliki tekstowe, które przechowywane są w urządzeniu końcowym Użytkownika Serwisu i przeznaczone są do korzystania z ankiet internetowych Serwisu. Cookies zawierają czas przechowywania ich na urządzeniu końcowym oraz unikalny numer sesji.

1. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie

4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

3. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle	Bardzo źle	Nie mam zdania
1.	Atrakcyjności turystycznej						
2.	Promocji dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki						
3.	Infrastruktury i oferty kulturalnej						
4.	Infrastruktury i oferty sportowej i rekreacyjnej						
5.	Infrastruktury drogowej						
6.	Zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów						
7.	Tożsamości mieszkańców z regionem						

8.	Działań i usprawnień na rzecz osób niepełnosprawnych						
9.	Działań na rzecz bezrobotnych						
10.	Działań na rzecz osób przed 34 rokiem życia						
11.	Działań na rzecz osób po 50 roku życia						
12.	Działań na rzecz kobiet						
13.	Możliwości zatrudnienia poza rolnictwem						
14.	Sprzyjających warunków dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy						

4. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	nie wiem
1.	Uczestniczę w wydarzeniach organizowanych w gminie (kulturalnych, rekreacyjno-sportowych, obchodach świąt etc.)					
2.	Biorę udział w przygotowywaniu gminnych wydarzeń (sam(a) albo w ramach grupy, do której należę)					
3.	Należę do stowarzyszenia/organizacji pozarządowej (stowarzyszenie, fundacja)					
4.	Należę do nieformalnej grupy społecznej (koła gospodyń etc.)					
5.	Mam możliwości, by wypowiadać się na temat ważnych zagadnień (dotyczących gminy i mojej miejscowości)					
6.	Jestem członkiem rady/komitegu (np. w szkole, klubie sportowym, przedsiębiorstwie)					

7.	Znam najważniejsze fakty historyczne dotyczące mojej miejscowości/gminy					
8.	Potrafię wskazać najważniejsze atrakcje turystyczne w okolicy					
9.	Na terenie mojej gminy mogę rozwijać się zawodowo					
10.	W mojej gminie powstaje wiele firm					
11.	W mojej gminie chętnie inwestują przedsiębiorcy					
12.	Na terenie mojej gminy są sprzyjające warunki dla turystów i osób przyjezdnych					

5. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

6. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. tak
2. nie

7. Jakie są powody?

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Trudny dostęp do edukacji
2. Trudny dostęp do instytucji kultury

3. Utrudniony dostęp do placówek opieki nad dziećmi
4. Brak perspektyw zawodowych
5. Powody osobiste/ rodzinne
6. Inne (jakie?)

8. Czy w Pana/i gminie, począwszy od 2016 r. realizowano projekty ze środków unijnych?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Nie

9. Ile projektów zrealizowano?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Od 1 do 5
2. Od 6 do 10
3. Więcej niż 10
4. Nie wiem/trudno powiedzieć

10. Czy projekty te poprawiły warunki życia w gminie?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Trudno powiedzieć
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

11. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

12. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Ani tak, ani nie
3. Nie

13. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

14. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Trudno powiedzieć
3. Nie

15. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności? (Prosimy o zaznaczenie „x” trzech najważniejszych)

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych, turystyki
2. Infrastruktura i oferta kulturalna
3. Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna
4. Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)
5. Infrastruktura drogowa
6. Aktywność społeczna mieszkańców (zaangażowania w sprawy lokalne)
7. Działania wzmacniające tożsamość mieszkańców z regionem
8. Działania wynikające z inicjatywy mieszkańców
9. Warunki życia osób niepełnosprawnych
10. Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych
11. Zwiększenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem
12. Działania na rzecz osób do 25 roku życia
13. Działania na rzecz seniorów
14. Działania na rzecz ochrony środowiska i klimatu

16. Czy zna Pan/i Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak znam, słyszałam/em
2. Nie znam, nie słyszałam/em

17. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. od znajomych, sąsiadów
2. w instytucji (urząd, szkoła)
3. z lokalnej prasy
4. widziałem/am działania LGD
5. uczestniczyłem/am w działaniach LGD/ brałem/am udział w projekcie

18. Status na rynku pracy:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Osoba (fizyczna, prawna lub inna) prowadząca działalność gospodarczą
2. Zatrudniony/a w rolnictwie
3. Zatrudniony/a poza rolnictwem
4. Uczący się/studiujący
5. Osoba bezrobotna
6. Inny typ, jaki?

19. Płeć:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

20. Niepełnosprawność:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Osoba niepełnosprawna, posiadająca orzeczenie o niepełnosprawności
2. Osoba pełnosprawna

21. Wykształcenie:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. podstawowe
2. zasadnicze zawodowe
3. gimnazjalne
4. średnie
5. policealne
6. licencjat, inżynier
7. wyższe magisterskie

8. inne

22. Wielkość gospodarstwa rolnego:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. nie posiadam gospodarstwa rolnego
2. do 5 ha
3. 6-10 ha
4. 11-20 ha
5. 21-50 ha
6. >50 ha

23. Wiek

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. 18 do 25 lat
3. 26-35 lat
4. 36-50 lat
5. więcej niż 50 lat

24. Miejsce zamieszkania:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Dąbrowa Biskupia
2. Gmina Gniewkowo
3. Gmina Inowrocław
4. Gmina Janikowo
5. Gmina Kruszwica

6. Gmina Pakość
7. Gmina Rojewo
8. Gmina Złotniki Kujawskie
9. Inna gmina

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.5. Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego

1. Wprowadzenie
 - a. Przedstawienie moderatora, opisanie celu badania, anonimowości uzyskanych odpowiedzi, konieczność nagrywania wywiadu z uwagi na późniejszą analizę wyników
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
 - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
 - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
 - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
 - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
 - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
6. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
 - a. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
7. Innowacyjność
 - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - b. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
8. Ocena funkcjonowania LGD
 - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwala na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - b. Jak jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
9. Zakończenie spotkania

Czas trwania 120 minut